I

*(Meddelelser)*

# RÅDET

## RESOLUTION

### VEDTAGET AF RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER OG REPRÆSENTANTERNE FOR MEDLEMSSTATERNES REGERINGER, FORSAMLET I RÅDET

**den 19. oktober 1987**

**om videreførelse og gennemførelse af en politik og et handlingsprogram for De Europæiske Fællesskaber på miljøområdet (1987-1992)**

(87/C 328/01)

*(Denne tekst erstatter den, der er anført i EFT nr. C 289 af 29. 10. 1987, s. 3)*

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER OG REPRÆSENTANTERNE FOR MEDLEMSSTATERNES REGERINGER, FORSAMLET I RÅDET —

fastslår, at de aktioner, som følger af vedlagte program, i visse tilfælde skal udføres på fællesskabsplan og i andre tilfælde af medlemsstaterne,

for så vidt angår de aktioner, der skal iværksættes af medlemsstaterne, skal disse påse, at aktionerne gennemføres tilfredsstillende, idet dog Rådet i forbindelse med sådanne aktioner udøver de samordningsbeføjelser, der er fastsat i traktaterne,

for så vidt angår de af programmets aktioner, der skal udføres af De Europæiske Fællesskabers institutioner —

SKAL RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER:

*som henviser* til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab,

*som henviser* til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab,

*som henviser* til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab,

*som henviser* til udkast forelagt af Kommissionen,

*som henviser* til udtalelse fra Europa-Parlamentet (1),

*som henviser* til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg (2),

*som tager i betragtning*, at Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, som ændret ved Den Europæiske Fælles Akt, bestemmer, at der skal fastlægges og iværksættes en fællesskabspolitik på miljøområdet, og opstiller de målsætninger og principper, der bør ligge til grund for denne politik,

*som tager i betragtning*, at der ifølge erklæring vedtaget den 22. november 1973 (3) af Rådet for De Europæiske Fællesskaber og repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer, forsamlet i Rådet, skal iværksættes et handlingsprogram for De Europæiske Fællesskaber på miljøområdet; at dette handlingsprogram blev videreført og suppleret for perioden 1977-1986 ved resolutioner vedtaget den 17. maj 1977 (4) og 7. februar 1983 (5) af Rådet og repræsentanterne for medlemsstaternes regeringer, forsamlet i Rådet; som finder, at dette handlingsprogram stadig er aktuelt, men bør ajourføres og fortsat gennemføres og med henblik på årene 1987-1992 suppleres med sådanne nye opgaver, som måtte vise sig nødvendige;

*som tager i betragtning*, at det under hensyn til traktaten, som ændret ved Den Europæiske Fælles Akt, bør undgås, at medlemsstaterne vedtager indbyrdes afvigende foranstaltninger, som kan medføre økonomiske og konkurrencemæssige fordrejninger på det fælles marked;

*som tager i betragtning*, at Det Europæiske Miljøår, som starter den 21. marts 1987, er en enestående lejlighed til at arbejde for en holdningsændring og til at fremme de aktioner, der er nødvendige for at omsætte disse ideer i praksis —

(1) Udtalelse afgivet den 14. maj 1987 (endnu ikke offentliggjort i EFT).

(2) Udtalelse afgivet den 14. maj 1987 (endnu ikke offentliggjort i EFT).

(3) EFT nr. C 112 af 20. 12. 1973, s. 1.

(4) EFT nr. C 139 af 13. 6. 1977, s. 1.

(5) EFT nr. C 46 af 17. 2. 1983, s. 1.

ERINDRE OM, at det i Den Europæiske Fælles Akt, der udgør et nyt retsgrundlag for Fællesskabets miljøpolitik, hedder, at Fællesskabets virke på miljøområdet har til formål:

— at bevare, beskytte og forbedre kvaliteten af miljøet,

— at bidrage til beskyttelse af menneskers sundhed,

— at sikre, at naturens ressourcer udnyttes forsigtigt og fornuftigt;

ERINDRE OM, at det i Den Europæiske Fælles Akt hedder,

— at Fællesskabets aktion på miljøområdet bygger på principperne om forebyggende indgreb, om udbedring af miljøskader fortrinsvis ved kilden og om, at forureneren betaler,

— at kravene med hensyn til miljøbeskyttelse er en vigtig bestanddel af Fællesskabets politik på andre områder,

— at Fællesskabet og medlemsstaterne inden for rammerne af deres respektive beføjelser samarbejder med tredjelande og med kompetente internationale organisationer;

ERINDRE OM, at det i Den Europæiske Fælles Akt hedder, at der ved udarbejdelsen af Fællesskabets aktioner på miljøområdet skal tages hensyn til

— eksisterende videnskabelige og tekniske data,

— de miljømæssige forhold i de forskellige områder i Fællesskabet,

— fordele og ulemper ved aktionens gennemførelse eller undladelse,

— den økonomiske og sociale udvikling i Fællesskabet som helhed og den afbalancerede udvikling i dets områder;

ERINDRE ENDVIDERE OM, at det i Den Europæiske Fælles Akt hedder, at Fællesskabet handler på miljøområdet i det omfang, ovennævnte mål kan gennemføres bedre på fællesskabsplan end på rent nationalt plan; med forbehold af visse foranstaltninger af fællesskabskarakter, drager medlemsstaterne omsorg for finansiering og gennemførelse af de øvrige foranstaltninger;

ENDELIG ERINDRE OM, at Kommissionen i henhold til Den Europæiske Fælles Akt lægger er højt beskyttelsesniveau til grund for sine forslag om navnlig sundhed og miljøbeskyttelse, i overensstemmelse med de pågældende bestemmelser i Den Europæiske Fælles Akt;

ERKENDE, at miljøbeskyttelse kan bidrage til at forbedre den økonomiske vækst og lette jobskabelsen;

KONSTATERE med tilfredshed, at Kommissionen agter at samarbejde nært med erhvervskredse og fagforeninger og med ikke-statslige organisationer, der er berørt i forbindelse med udformningen og iværksættelsen af politikken og programmerne på miljøområdet;

UNDERSTREGE, at det lægger særlig vægt på gennemførelsen af fællesskabsforskrifterne og

OPFORDRE Kommissionen til systematisk at tage anvendelsen og de praktiske følger af den bestående fællesskabspolitik op til fornyet overvejelse og regelmæssigt forelægge Europa-Parlamentet og Rådet en status, således at det bliver muligt at vurdere, om denne politik er effektiv, og finde andre retningslinjer, der kan være hensigtsmæssige for fremtidige forslag;

ERKLÆRE, at det under hensyn til det foregående og på baggrund af tidligere erfaringer er vigtigt at samle Fællesskabets aktion om følgende prioriterede områder under iagttagelse af Fællesskabets og medlemsstaternes respektive beføjelser:

*Forebyggelse af forurening*

a) begrænsning ved kilden af forurening og gener inden for følgende områder:

— bekæmpelse af luftforurening, bl.a. ved en effektiv gennemførelse af de gældende direktiver om luftkvalitet og luftforurening fra industrianlæg og vedtagelse og iværksættelse af foranstaltninger vedrørende emissioner fra store fyringsanlæg og motorkøretøjer,

— bekæmpelse af ferskvands- og havforurening fra punktvise eller diffuse kilder, bl.a. ved gennemførelse af Rådets direktiv 76/464/EØF af 4. maj 1976 om forurening, der er forårsaget af udledning af visse farlige stoffer i Fællesskabets vandmiljø [1], og ved en generel forbedring af vandmiljøet, navnlig i Nordsøen og Middelhavet,

— bekæmpelse af forureningen af jordbunden, bl.a. forurening, der skyldes agro-kemiske produkter og giftigt affald,

— harmoniseret iværksættelse af de bestående direktiver om farligt giftigt affald og grænseoverskridende transport heraf.

[1] EFT nr. L 129 af 18. 5. 1976, s. 23.

I den forbindelse skal der i Fællesskabets aktion navnlig tages hensyn til behovet for

— at forebygge overførsel af forurening fra et miljø til et andet,

— at bekæmpe grænseoverskridende forurening;

b) kontrol med kemiske stoffer og præparater:
— vurdering, navnlig ved øget anvendelse af analyser rettet mod flere miljøformer, af de risici, som kemiske stoffer og præparater indebærer for miljøet og menneskets sundhed,

— indkredsning og iværksættelse af de mest effektive og rentable foranstaltninger til kontrol med disse stoffer, der kan indebære en fare for miljøet og forbrugernes sundhed;

c) forebyggelse af uheld i industrien:

foranstaltninger til generel forebyggelse af uheld i industrien samt en effektiv reaktion på og begrænsning af følgerne af de uheld, der alligevel måtte ske, ved

— en mere effektiv gennemførelse af Rådets direktiv 82/501/EØF af 24. juni 1982 om risikoen for større uheld i forbindelse med en række industrielle aktiviteter (1),

— en revision af dette direktiv, bl.a. en eventuel udvidelse af anvendelsesområdet,

— øget udveksling af oplysninger mellem medlemsstaterne herom;

d) bekæmpelse ved kilden af støjforurening;

e) foranstaltninger vedrørende evaluering og optimal udnyttelse af bioteknologi på miljøområdet;

f) fortsættelse af en effektiv aktion til beskyttelse af befolkningens sundhed og miljøet mod skader som følge af nuklear stråling, både i forbindelse med normal drift af anlæggene og i tilfælde af ulykke.

*Forbedring af ressourceforvaltningen*

g) foranstaltninger, der tager sigte på at beskytte og udnytte Europas naturarv, navnlig:

— gennemførelse af Rådets eksisterende retsakter, såsom Rådets forordning (EØF) nr. 3626/82 af 3. december 1982 om gennemførelse i Fællesskabet af Konventionen om International Handel med Udryddelsestruede Vilde Dyr og Planter (2) og Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle (3),

— beskyttelse på de i traktaten fastsatte vilkår af de områder af betydning for Fællesskabet, som bl.a. er omhandlet i direktiv 79/409/EØF, eller som miljømæssigt er meget følsomme, og tilskyndelse til genopretning af områder med forringet miljø,

— beskyttelse af skovene mod luftforurening og brande, herunder iværksættelse af foranstaltningerne i Rådets forordning (EØF) nr. 3528/86 af 17. november 1986 om beskyttelse af skovene i Fællesskabet mod luftforurening (4) og Rådets forordning (EØF) nr. 3529/86 af 17. november 1986 om beskyttelse af skovene i Fællesskabet mod brande (5);

h) foranstaltninger vedrørende risici, naturkatastrofer eller menneskeskabte katastrofer, der har indvirkning på menneskets sundhed og miljøet, herunder vurdering af risikoen og en formålstjenlig reaktion;

i) tilskyndelse til at anvende fremgangsmåder i landbruget, der er gavnlige for miljøet,

j) beskyttelse af jordbunden, bl.a. ved bekæmpelse af erosion, bevarelse af vegetationen og forebyggelse og bekæmpelse af skader forårsaget af visse industri- og landbrugsaktiviteter under hensyntagen til de forskellige områders forskellige geomorfologiske karakteristika,

k) forbedring af vandforsyningen og -forvaltningen, navnlig ved reduktion af vandforureningen, beskyttelse af bassiner til vandopsamling og genbrug af spildevand;

l) forbedring af forvaltningen af affald for så vidt angår nedbringelse af mængden, behandling, recirkulation og genbrug;

m) overordnet og integreret miljøbeskyttelse i middelhavsområdet ved hensyntagen til navnlig dette områdes særlige aspekter ved handlingsprogrammets gennemførelse.

*Internationale aktiviteter*

n) støtte til og i givet fald Fællesskabets og medlemsstaternes aktive deltagelse i arbejdet i internationale organisationer, der beskæftiger sig med miljøbeskyttelse inden for deres respektive kompetenceområder;

(1) EFT nr. L 230 af 5. 8. 1982, s. 1.
(2) EFT nr. L 384 af 31. 12. 1982, s. 1.
(3) EFT nr. L 103 af 25. 4. 1979, s. 1.
(4) EFT nr. L 326 af 21. 11. 1986, s. 2.
(5) EFT nr. L 326 af 21. 11. 1986, s. 5.

o) samarbejde med udviklingslandene om problemer vedrørende miljø og beskyttelse af naturressourcerne, navnlig med hensyn til ørkendannelse og vandforsyning, tropiske skove samt produktion og anvendelse af farlige produkter eller stoffer og teknologisk samarbejde.

*Udvikling af egnede instrumenter*

p) udvikling af forbedrede videnskabelige grundlag for miljøpolitik, bl.a. gennem egnede forskningsprogrammer,

q) effektiv gennemførelse af Rådets direktiv 85/337/EØF af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet [1] og integrering af miljøaspektet i de øvrige fællesskabspolitikker,

r) iværksættelse af passende normer til sikring af en effektiv beskyttelse af folkesundheden og miljøet,

s) udvikling af omkostningseffektive instrumenter, såsom afgifter, gebyrer, statsstøtte og udledningstilladelser, der skal forhandles, med henblik på effektiv håndhævelse af »forureneren betaler-princippet« i overensstemmelse med Rådets henstilling 75/436/Euratom, EKSF, EØF af 3. marts 1975 om påligning af omkostninger og de offentlige myndigheders indgriben på miljøområdet (»forureneren betaler-princippet«) [2];

t) tilskyndelse til udvikling, udbredelse og spredning af ren teknologi, navnlig i særlig forurenende virksomheder;

u) udvidet adgang til oplysninger på miljøområdet;

v) øget indsats med henblik på at fremme miljøuddannelser på passende niveauer, samt bestræbelser på at gøre befolkningen mere bevidst om problemet;

NOTERE sig det handlingsprogram, der er knyttet til denne resolution og generelt godkende retningslinjerne;

FORPLIGTE sig til at træffe afgørelse om disse forslag om muligt inden ni måneder efter deres fremsendelse fra Kommissionen eller eventuelt efter fremsendelse af udtalelser fra Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg;

FORPLIGTE sig til at stille de finansielle midler, som er nødvendige for gennemførelsen af denne resolution og handlingsprogrammet i bilaget hertil, til rådighed i overensstemmelse med de sædvanlige procedurer, i henhold til artikel 130 R i Den Europæiske Fælles Akt, særlig stk. 4.

---

[1] EFT nr. L 175 af 5. 7. 1985, s. 40.
[2] EFT nr. L 194 af 25. 7. 1975, s. 1.

*BILAG*

# EF's FJERDE HANDLINGSPROGRAM PÅ MILJØOMRÅDET

## (1987-1992)

INDHOLDSFORTEGNELSE


Side

1. **Indledning** . . . . . 6

2. **Generelle retningslinjer**
   - 2.1. Ændringer af Romtraktaten . . . . . 7
   - 2.2. Gennemførelse af Fællesskabets direktiver . . . . . 8
   - 2.3. Integration med Fællesskabets politik på andre områder . . . . . 9
   - 2.4. Økonomiske og beskæftigelsesmæssige aspekter ved miljøpolitikken og dens foranstaltninger 14
   - 2.5. Økonomiske instrumenter . . . . . 15
   - 2.6. Oplysning og undervisning . . . . . 15

3. **Metoder til forebyggelse af og kontrol med forurening**
   - 3.1. Generelle principper . . . . . 17
   - 3.2. Forureningskontrol i flere miljøformer . . . . . 18
   - 3.3. Stofbestemte kontrolforanstaltninger . . . . . 19
   - 3.4. Kildebestemte kontrolforanstaltninger . . . . . 19
   - 3.5. Produktnormer, emissionsgrænser og kvalitetsmålsætninger og -normer . . . . . 20
   - 3.6. Konklusioner . . . . . 21

4. **Foranstaltninger på specifikke områder**
   - 4.1. Luftforurening . . . . . 21
   - 4.2. Ferskvand og havet . . . . . 23
   - 4.3. Kemikalier . . . . . 25
   - 4.4. Bioteknologi . . . . . 26
   - 4.5. Støj . . . . . 28
   - 4.6. Nuklear sikkerhed . . . . . 28

5. **Forvaltning af miljøressourcer**
   - 5.1. Bevarelse af natur og naturressourcer . . . . . 29
   - 5.2. Jordbundsbeskyttelse . . . . . 31
   - 5.3. Affaldsforvaltning . . . . . 32
   - 5.4. By-, kyst- og bjergområder . . . . . 34

6. **Forskning** . . . . . 35

7. **Foranstaltninger på internationalt plan**
   - 7.1. Foranstaltninger inden for internationale organisationer og med tredjelande . . . . . 36
   - 7.2. Samarbejde med udviklingslande på miljøområdet . . . . . 37

8. **Det europæiske miljøår** . . . . . 39

9. **Konklusion** . . . . . 40

*Bilag 1:* Oversigt over målsætninger og principper for en miljøpolitik i Fællesskabet . . . . . 40

*Bilag 2:* Miljøbestemmelser i den nye traktat . . . . . 43

# FJERDE HANDLINGSPROGRAM PÅ MILJØOMRÅDET

## 1. INDLEDNING

1.1. Fællesskabets første handlingsprogram på miljøområdet blev vedtaget i 1973 (1). Det indeholdt foruden målene og principperne for miljøpolitikken en lang række i det væsentlige afhjælpende foranstaltninger, der ansås for nødvendige på fællesskabsplan. Målene og principperne er stadig gyldige (2), og det står endnu tilbage at færdiggøre nogle af de enkelte foranstaltninger. Men i mellemtiden er der sket en betydelig udvikling i Fællesskabets måde at gribe miljøbeskyttelsen an på.

1.2. Det andet handlingsprogram på miljøområdet, som blev vedtaget i 1977, var i det væsentlige en ajourføring og udvidelse af det første, men i 1983, da det tredje handlingsprogram på miljøområdet blev vedtaget, var udviklingen i den politiske tænkning og i indstillingen til miljøbeskyttelsen allerede blevet klar. Princippet om forebyggelse — hvorefter økonomiske og sociale udviklinger skal iværksættes på en sådan måde, at det undgås, at der opstår miljøproblemer — var kommet i centrum. Det erkendtes, at miljøets ressourcer var grundlaget, men også satte grænserne, for videre økonomisk og social udvikling. Forebyggelsen skulle opnås gennem inddragelse af miljømæssige krav i planlægning og gennemførelse af foranstaltninger på mange økonomiske og samfundsmæssige områder, og der blev lagt vægt på forudgående miljøpåvirkningsvurderinger som et afgørende redskab til at sikre en sådan integration.

1.3. Nu hvor Fællesskabet skal vedtage et fjerde handlingsprogram på miljøområdet for seksårsperioden 1987-1992, er baggrunden igen blevet en anden. Det anfægtes ikke længere for alvor, at miljøbeskyttelsen har en central rolle at spille i Fællesskabets politik som helhed, og at den må tages i betragtning som en grundlæggende faktor, når der træffes økonomiske afgørelser. Fortsatte — og i mange tilfælde voksende — problemer med forringelse af miljøet har overbevist Kommissionen om, at det ikke længere blot er en mulighed at opstille strenge normer for miljøbeskyttelsen. Det er blevet tvingende nødvendigt. Desuden er Kommissionen overbevist om, at når der tages hensyn til offentlighedens stadig stærkere krav om bedre miljøbeskyttelse og miljøvenlige produkter — både i Fællesskabet og i verden som helhed — vil Fællesskabets industri ikke kunne klare sig, medmindre den i stadig stigende omfang indretter sig på at efterleve sådanne krav. Et højt niveau for miljøbeskyttelse er således blevet en bydende nødvendighed — oven i købet i økonomisk henseende.

1.4. Denne nye opfattelse af miljøbeskyttelsespolitikkens betydning og rolle for Fællesskabet har fået kraftig støtte fra to nylige konklusioner fra Det europæiske Råd, som på en måde stiller dagsordenen og mandatet for Kommissionens forslag til Fællesskabets fjerde handlingsprogram på miljøområdet.

1.5. Den første af disse konklusioner var naturligvis Det europæiske Råds beslutning — efter anbefaling fra regeringskonferencen — om at foreslå, at den ændrede Romtraktat skulle indeholde et kapitel om miljø. Denne beslutning indeholder tydeligvis en erkendelse af Fællesskabets behov for en udviklet miljøpolitik, der skal stå i centrum for Fællesskabets politik på andre områder, ligesom den udstikker retningslinjer for denne politiks indhold. Særlig betydningsfuldt er det, at det om miljøpolitikken (artikel 130R) fastslås, at kravene på dette område — som det eneste af de områder, hvor der ifølge den ændrede traktat skal føres en fælles politik — er en vigtig bestanddel af Fællesskabets politik på andre områder, og at det navnlig om normer og standarder, vedtaget i medfør af den ændrede traktats artikel 100A, fastslås, at Kommissionens forslag vedrørende bl.a. miljøbeskyttelse skal bygge på et højt beskyttelsesniveau. I samme artikel er ligeledes fastsat, at nationale bestemmelser, der gennemføres i miljøbeskyttelsens navn, ikke må benyttes som middel til vilkårlig diskriminering eller skjulte restriktioner i samhandelen mellem medlemsstater. De foreslåede traktatændringer med relevans for miljøet er gengivet i bilag 2 til dette program.

(1) EFT nr. C 112 af 20. 12. 1973.

(2) EFT nr. C 139 af 13. 6. 1977; se bilag 1.

1.6. Den anden konklusion af betydning for miljøpolitikken er Det europæiske Råds erkendelse i marts 1985 (1) af, at miljøbeskyttelsespolitikken kan bidrage til større økonomisk vækst og skabelse af arbejdspladser. Hidtil har miljømæssige krav ofte været opfattet som noget, der blot bebyrdede industri, landbrug, transport osv. med regler og omkostninger. Nu, i en verden hvor der stilles stadig stigende krav om bedre miljømæssige forhold, må virkeliggørelsen af sådanne forhold mere og mere ses som et afgørende element i Fællesskabets fremtidige økonomiske succes. Det europæiske Råd bekræftede sin vilje til at gøre denne politik til en væsentlig bestanddel af den økonomiske, industrielle, landbrugsmæssige og sociale politik, som Fællesskabet og dets medlemsstater fører.

1.7. Dette er således dagsordenen og retningslinjerne for Fællesskabets fjerde handlingsprogram på miljøområdet. Udfordringen — som også er en chance — er at finde frem til, hvilke midler der skal sættes ind for at gøre yderligere miljøpolitiske fremskridt på en sådan måde, at de økonomiske og beskæftigelsesmæssige fordele, Det europæiske Råd har for øje, opnås.

## 2. GENERELLE RETNINGSLINJER

### 2.1. Ændringer af Romtraktaten

2.1.1. Ifølge EØF-traktaten, som den ændres ved den europæiske fælles akt, skal miljøpolitikken på fællesskabsplan føres på to måder. For det første kommer traktaten til at indeholde et særligt afsnit (afsnit VII) vedrørende miljøpolitikken (artikel 130R til 130T), hvori denne politiks formål og principper fastslås, herunder navnlig nødvendigheden af forebyggende indgreb, som er placeret side om side med kravet om at beskytte og forbedre kvaliteten af miljøet. Endvidere vil traktaten udtrykkeligt fastslå, at de miljøpolitiske krav er en vigtig bestanddel af Fællesskabets politik på andre områder.

2.1.2. Herudover anerkendes det i traktaten, at foranstaltninger med henblik på miljøbeskyttelse kan være vigtige for gennemførelsen af det indre marked — et hovedmål for Fællesskabet i de kommende fem år. Det er indlysende, at miljøpolitiske foranstaltninger i de enkelte medlemsstater hver for sig hurtigt kunne resultere i nye hindringer for handelen inden for Fællesskabet eller forvride konkurrencen. Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at artikel 100A — som omhandler vedtagelse af de foranstaltninger med henblik på indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser, der vedrører det fælles markeds oprettelse og funktion — ikke blot fastsætter, at sådanne foranstaltninger skal vedtages med kvalificeret flertal, men også, at Kommissionen i sit forslag i henhold til artikel 100, stk. 1, inden for sundhed, sikkerhed, miljøbeskyttelse og forbrugerbeskyttelse skal bygge på et højt beskyttelsesniveau.

2.1.3. Det er Kommissionens hensigt, at udnytte bestemmelserne i den nye traktat til fulde, herunder navnlig de beføjelser, den har fået i henhold til artikel 100A. Den erkender behovet for via effektive foranstaltninger til beskyttelse af miljøet at kombinere to af traktatens hovedmål, nemlig virkeliggørelsen af det indre marked og udviklingen af et højt niveau for miljønormer i Fællesskabet. Kommissionen er tilmed overbevist om, at udvikling af strenge miljønormer er i overensstemmelse med, ja ofte nødvendig for, beskyttelse og forbedring af den konkurrencemæssige stilling for EF's erhvervsliv i fremtiden.

2.1.4. Det er desuden vigtigt at bemærke, at der i artikel 130B i den europæiske fælles akt lægges vægt på at fremme Fællesskabets indre økonomiske og sociale samhørighed og på at mindske regionale uligheder. Hertil kommer, at afsnittet om miljøpolitik gør det klart, at Fællesskabet under udarbejdelsen af foranstaltninger på miljøområdet *blandt andet* skal tage hensyn til de miljømæssige forhold i de forskellige områ-

(1) »Det europæiske Råd mener, at der med hensyn til en fælles miljøbeskyttelsespolitik bør tages udgangspunkt i følgende betragtninger:

i) det forudsættes, at en sådan politik kan bidrage til større økonomisk vækst og skabelse af arbejdspladser, og det bekræftes, at der er vilje til at gøre denne politik til en væsentlig bestanddel af den økonomiske, industrielle, landbrugsmæssige og sociale politik, som Fællesskabet og dets medlemsstater fører;

ii) det erkender, at der på fællesskabsplan er behov for en sammenhængende indsats fra medlemsstaternes side til beskyttelse af atmosfæren og hav- og landområder, idet isolerede aktioner vil kunne vise sig ineffektive eller endog skadelige.

Det anmoder Rådet om aktivt at fortsætte arbejdet og om sammen med Kommissionen at sætte ind på, at de kommende år bliver præget af betydelige fremskridt inden for Fællesskabets bestræbelser på at beskytte miljøet i Europa og i verden.

I denne forbindelse har Det europæiske Råd besluttet, at året 1987 skal være 'Det europæiske Miljøår'«.

Bulletin for De europæiske Fællesskaber, marts 1985.

der i Fællesskabet samt til den økonomiske og sociale udvikling i Fællesskabet som helhed og den afbalancerede udvikling i dets områder. Det er derfor tydeligt, at et snævert samarbejde om gennemførelsen af Fællesskabets miljø- og regionalpolitik vil være særlig vigtigt under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet. Kommissionen vil tage de nødvendige skridt til at sikre dette.

2.1.5. Foranstaltninger, der skal sikre, at Fællesskabets miljøpolitik og dets politik på andre områder kommer til at udgøre en helhed, som det forlanges i den ændrede traktat, vil i de kommende fem år blive ledsaget af en række andre vidtfavnende foranstaltninger. Kommissionen vil således omhyggeligt og kritisk vurdere den politik, der føres på de forskellige områder under miljøpolitikken, med henblik på at undersøge, hvorvidt erfaringerne med tidligere retsforskrifter og deres gennemførelse skulle give anledning til overvejelse af nye strategier, hvorfor dele af de tidligere miljøhandlingsprogrammer ikke er blevet gennemført, og hvilken lære der kan uddrages af fortiden og udnyttes i fremtiden.

2.1.6. Kommissionen vil tage medlemsstaternes forpligtelser i henhold til eksisterende direktiver op til fornyet overvejelse og aflægge rapport om anvendelsen af disse direktiver. Med henblik herpå vil den forelægge et direktivforslag, hvorefter den generelle forpligtelse til at aflægge rapporter standardiseres og rationaliseres, og hvorefter disse knyttes mere direkte til udarbejdelsen af Fællesskabets beretninger om miljøsituationen, som skal udkomme hvert tredje år. Kommissionen foreslår endvidere, at der skabes større offentlig opmærksomhed omkring beretningerne om de forskellige miljødirektiver, og at der udarbejdes rapporter om virkningerne af Fællesskabets retsforskrifter på miljøområdet.

2.1.7. I aftalen om miljøoplysninger af 1973 (1) enedes medlemsstaterne om at underrette Kommissionen, når de havde til hensigt at indføre nationale retsforskrifter på miljøområdet. På baggrund af den ændrede traktats bestemmelser både på det miljøpolitiske område og vedrørende gennemførelsen af det indre marked inden 1992, der indebærer, at det er nødvendigt at udarbejde de påkrævede miljørelaterede produktstandarder på fællesskabsplan inden for samme tidsrum, mener Kommissionen, at tiden er inde til at omdanne miljøoplysningsaftalen til et bindende fællesskabsinstrument. Derfor vil Kommissionen forelægge et direktivforslag, hvorefter anmeldelse af foreslåede retsforskrifter på miljøområdet gøres obligatorisk, for så vidt som det ikke allerede er dækket af bestemmelserne i direktiv 83/189/EØF (2), så det bliver muligt at foretage en mere systematisk vurdering af nødvendigheden af miljømæssige foranstaltninger på fællesskabsplan.

### 2.2. Gennemførelse af Fællesskabets direktiver

2.2.1. Det er af største vigtighed for Fællesskabet, at alle medlemsstaterne gennemfører Fællesskabets retsforskrifter på miljøområdet effektivt.

2.2.2. Fællesskabets retsforskrifter indarbejdes sædvanligvis i national lovgivning i løbet af en rimelig periode, selv om de frister, direktiverne fastlægger, somme tider overskrides. Navnlig de nye medlemsstater må tydeligvis gøre en særlig indsats i de kommende år. Kommissionen har dog i den forløbne tid konstateret et betragteligt antal udeladelser og afvigelser af til tider stor betydning i nationale love og har derfor måttet iværksætte overtrædelsesprocedurer mod medlemsstater for at bringe den nationale lovgivning i overensstemmelse med fællesskabsrettens krav.

2.2.3. I den kommende tid vil gennemførelsen af fællesskabsdirektiver i form af nationale retsforskrifter sandsynligvis blive fulgt med større opmærksomhed af den berørte offentlighed, idet Kommissionen har besluttet at åbne for offentlig adgang til den database, hvori der ligger oplysninger om de nationale retsforskrifter, der formelt tjener til gennemførelse af fællesskabsretten, hvad enten de er vedtaget specielt med henblik herpå, eller de fandtes i forvejen.

2.2.4. Ud over spørgsmålet om retlige skridt opstår der betydelige problemer i forbindelse med den praktiske gennemførelse af Fællesskabets retsforskrifter i de enkelte lande og disses reelle effektivitet i arbejdet på at forbedre miljøets kvalitet.

2.2.5. Teoretisk er Kommissionen beføjet til at kontrollere, om fællesskabsakter og de nationale love, der bygger på dem, faktisk overholdes konsekvent i praksis på lokalt og regionalt plan. Denne beføjelse fremgår af traktatens artikel 155, og desuden af artikler i de enkelte direktiver, ifølge hvilke medlemsstaterne skal rapportere til Kommissionen om direktivernes praktiske gennemførelse. De enkelte landes rapporter forelægges imidlertid ikke altid regelmæssigt og er ofte ikke detaljerede nok, til at Kommissionen kan vurdere den praktiske gennemførelse med tilstrækkelig sikkerhed.

(1) EFT nr. C 9 af 15. 3. 1973.
EFT nr. C 86 af 20. 7. 1974.
(2) EFT nr. L 109 af 26. 4. 1983, s. 8.

2.2.6. Med henblik på at behandle disse to forhold — altså den formelle juridiske overholdelse og den praktiske gennemførelse — agter Kommissionen at intensivere dialogen med centrale (eller, alt efter omstændighederne, regionale) myndigheder i medlemsstaterne. Formålet hermed er dels at fremme en mere ensartet forståelse af og fremgangsmåde over for gennemførelsens juridiske og praktiske aspekter og dels at formå disse myndigheder til at sikre en effektiv gennemførelse af Fællesskabets akter og de nationale love, der bygger på dem. Sådanne drøftelser kunne være til hjælp for visse myndigheder, idet de derigennem kunne drage nytte af de erfaringer, myndigheder i andre medlemsstater har gjort. De skulle også have den virkning, at Kommissionen i størst mulig udstrækning kunne undgå at måtte gribe til overtrædelsesprocedurer.

2.2.7. Også på andre måder vil Kommissionen gøre en indsats for at fremme både bedre overholdelse af Fællesskabets retsforskrifter på miljøområdet og en mere effektiv gennemførelse af dem. Denne indsats vil omfatte:

— en undersøgelse af, om der i egnede tilfælde skal udpeges miljøinspektører fra EF til at samarbejde med nationale tjenestemænd om at sikre en ensartet og effektiv gennemførelse af fællesskabsretten;

— bedre oplysning om EF's miljøpolitik og dens lokale, regionale og nationale virkninger med henblik på at øge offentlighedens bevidsthed om behovet for effektiv miljøbeskyttelse;

— tilskyndelse til, at enkeltpersoner, ikke-statslige organisationer og lokale myndigheder gør Kommissionen bekendt med tilfælde af manglende eller utilstrækkelig overholdelse af bestemmelserne, således at der kan blive rettet op på forholdene;

— afholdelse af seminarer, arbejdsmøder og andre arrangementer, som giver berørte personer og organisationer mulighed for at udveksle erfaringer om, hvordan fællesskabsretten anvendes, og hvor effektiv den er til at forbedre miljøet;

— iværksættelse af overtrædelsesprocedurer i henhold til traktatens artikel 169 mod medlemsstater for at sikre, at medlemsstaterne overholder deres forpligtelser i henhold til fællesskabsretten.

2.2.8. Kommissionen er overbevist om, at det er af største betydning, at alle medlemsstater fuldstændigt og effektivt gennemfører Fællesskabets retsakter på miljøområdet, og at dette vil medføre en betydelig forbedring af miljøets kvalitet, bidrage til en bedre integration af de enkelte landes miljøpolitiske indsats og styrke Fællesskabets sammenhængskraft. Kommissionen vil derfor betragte gennemførelsen som et hovedmål for det fjerde handlingsprogram.

### 2.3. Integration med Fællesskabets politik på andre områder

2.3.1. Ganske vist kan der ikke føres nogen holdbar miljøpolitik, medmindre der samtidig sker fremskridt på den økonomiske og sociale front, men omvendt kan der heller ikke opnås varige økonomiske og sociale fremskridt, medmindre miljøet inddrages i overvejelserne og opfattes som en afgørende bestanddel i den økonomiske og sociale udvikling. Det europæiske Råd erkendte klart dette forhold, da det bekræftede sin vilje til at inddrage miljøbeskyttelsen som et væsentligt element i den politik, Fællesskabet og dets medlemsstater fører på det økonomiske, industrielle, landbrugsmæssige og sociale område.

2.3.2. Det bliver derfor et centralt led i Kommissionens bestræbelser under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet, at der gøres væsentlige fremskridt henimod den praktiske gennemførelse af denne målsætning — først for så vidt angår Fællesskabets egne foranstaltninger, dernæst for de foranstaltninger, der gennemføres af medlemsstaterne, men også hurtigst muligt mere omfattende, således at miljøkrav i fuldt omfang indarbejdes i planlægningen og udførelsen af ethvert økonomisk og socialt forehavende i hele Fællesskabet, uanset om det iværksættes på offentligt, privat eller blandet initiativ.

2.3.3. Inden for disse vidtfavnende initiativer vil der naturligvis blive lagt særlig vægt på projekter og på at sikre, at der tages behørigt hensyn til miljøkrav under den praktiske gennemførelse af forehavender af enhver art. Men udover enkeltprojekter vil Kommissionen hurtigst muligt også se på politiske programmer og programerklæringer, planer og deres gennemførelse, procedurer samt handlingsprogrammer (herunder både disses generelle målsætninger og deres delelementer).

2.3.4. For så vidt angår Fællesskabets egen politik, lægges der allerede nu særlig vægt på projekter og programmer, der finansieres af strukturfondene og andre fællesskabsfonde. Det er klart, at de nyligt etablerede permanente ordninger for nøje samordning af alle de operationer, der foregår i strukturfondenes regie, vil bidrage kraftigt til, at der tages fuldt hensyn til miljømæssige behov. Kommissionen arbejder

allerede nu på, at der som et led i disse samordningsforanstaltninger udvikles effektive interne procedurer, som skal sikre, at vurderings- og godkendelsesprocedurerne ved forslag til alle forehavender, der skal finansieres af disse fonde, kommer til at indbefatte miljømæssige krav. Disse procedurer vil lægge sig tæt op ad bestemmelserne i direktivet om vurdering af virkninger på miljøet (85/337/EØF) (1). Endvidere vil de omfatte en forpligtelse til at gennemføre en vurdering af virkninger i passende tilfælde. Når disse procedurer er etableret i forhold til Fællesskabets egen politik, vil Kommissionen overveje, om de skal finde bredere anvendelse, og i givet fald stille forslag herom.

2.3.5. Men en miljømæssig vurdering af projektforslag kan ikke i sig selv sikre, at miljømæssige hensyn i tilstrækkelig grad inddrages på andre områder af den førte politik. Som illustration af, hvilken type initiativer der må tages for at sikre, at disse hensyn i fuldt omfang inddrages i planlægningen og gennemførelsen af økonomiske og sociale aktiviteter inden for Fællesskabet, anføres det i de følgende afsnit, hvilke hensigter Kommissionen har med hensyn til de felter, hvor det efter Kommissionens opfattelse er nødvendigt at gøre en særlig indsats.

2.3.6. *Landbrug* — Europas højt besungne landskaber er i århundredernes løb blevet formet af landbruget. Udviklingen i det moderne landbrug rejser imidlertid spørgsmål, som kræver et hurtigt svar. Uhensigtsmæssig anvendelse af jordarealerne skader landskabskvaliteten og områder af særlig naturbeskyttelsesinteresse; overdreven brug af kemikalier og ukontrolleret bortskaffelse af landbrugsaffald forurener vandressourcerne og skader de vilde dyr og planter. Kommissionen har allerede bebudet sine første forslag (efter udgivelsen af grønbogen »Perspektiver for den fælles landbrugspolitik« (2) og den derpå følgende meddelelse »En fremtid for EF's landbrug« (3)) til sikring af, at landbrugspolitik og -praksis i Fællesskabet i højere grad respekterer miljøet og gør mere for at bevare den uvurderlige arv, landskabet og dets plante- og dyrearter udgør. Disse forslag sigter mod foranstaltninger til »opretholdelse af landbruget i de distrikter, hvor det er afgørende for jordens udnyttelse, opretholdelse af den sociale ligevægt og bevarelse af miljøet og landskabet« og mod behovet for at skabe en »øget bevidsthed hos landbrugerne over for miljøproblemerne«.

2.3.7. Kommissionen har endvidere i KOM(85) 750 gjort det klart, at det efter dens opfattelse er nødvendigt at gennemføre en række foranstaltninger, navnlig i forbindelse med anvendelse af landbrugskemikalier, behandling af landbrugsaffald og bevaring af arter, levesteder og landskaber, hvis der skal etableres en rimelig balance mellem landbrugets udvikling og de behov for bevaring af det naturlige miljø, som til tider kommer i konflikt med denne udvikling. Ved talrige tidligere lejligheder har Kommissionen understreget, at det er nødvendigt at gennemføre miljøpåvirkningsvurderinger i forbindelse med landbrugs- og skovbrugsprojekter og -programmer i stor skala. Som anført i Kommissionens nylige meddelelse til Rådet om Fællesskabets skovbrugsaktion (4) er det ønskeligt at udvide Fællesskabets skovareal af flere grunde, bl.a. fordi dette kan bidrage til beskyttelse og forbedring af miljøet. På alle disse punkter vil Kommissionen hurtigst muligt fremsætte passende forslag.

2.3.8. Hertil kommer, at systematisk overvågning af skovdøden er en vigtig ledsageforanstaltning til bekæmpelsen af luftforureningen. Herom (og om bekæmpelse af skovbrande) har der længe foreligget forslag for Rådet. Kommissionen henstiller indstændigt, at de vedtages hurtigt.

2.3.9. *Industri* — Inddragelse af miljøhensyn i industripolitikken må ses i en meget bredere sammenhæng end forebyggelse eller begrænsning af forurening og procedurer for vurdering af virkninger på miljøet. Lokalisering og udformning af industrianlæg, industriens valg af produkter og processer, den måde, den griber forvaltningen af sit eget affald an på — alle disse forhold må være påvirket af miljøhensyn. Til gengæld må det anerkendes, at industriens rolle er at skabe de rigdomme, som *blandt andet* gør det muligt at foretage de nødvendige miljømæssige investeringer og forbedringer.

2.3.10. Det er Kommissionens klare politik at udarbejde forslag til retsforskrifter om miljøbeskyttelse i tæt samarbejde med industrien. Desuden bestræber den sig på, overalt hvor det er muligt, at give forvarsel om sandsynlige ændringer i lovgivningen, hvorved der fastlægges strengere miljømæssige normer eller krav, i tilstrækkelig god tid, til at industrien kan nå at tilpasse sig og tage hensyn til de nye normer i planlægningen af investeringer, politikker og produkter.

(1) EFT nr. L 175 af 5. 7. 1985.
(2) KOM(85) 333 af 13. 7. 1985.
(3) KOM(85) 750 af 18. 12. 1985.
(4) KOM(86) 26 af 31. 1. 1986.

2.3.11. Men det drejer sig ikke kun om retsforskrifter. Det står klart, at miljønormerne efterhånden vil blive strengere, og at offentligheden vil stille stigende krav om bedre miljøkvalitet. Derfor er det uhyre vigtigt, at virksomhederne selv, på eget initiativ og i egen interesse, i stigende grad tager skridt til at inddrage miljøhensynene i fastlæggelsen af deres politik, driftsprocedurer og praksis. Mange industrivirksomheder har allerede taget vigtige skridt i denne retning, og det samme gælder visse banker, forsikringsselskaber osv. Men den nødvendige fuldstændige integration af miljømæssige krav i alle økonomiske og sociale aktiviteter vil ikke være nået, før denne fremgangsmåde bliver den almindelige. Med dette for øje vil Kommissionen under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet i tæt samarbejde med industrien udarbejde egnede retningslinjer og adfærdskodekser, således at denne udvikling fremskyndes mest muligt.

2.3.12. Under dette arbejde må det erkendes, at behovet for stadig strengere normer giver flest problemer for de ældre industrivirksomheder, som er mindt i en omstrukturering, og som i stort omfang anvender gammelt maskineri. En del af de nye virksomheder, som erstatter de gamle, går derimod nye teknologiske veje, og er efter deres art mindre forurenende og miljømæssigt mindre besværlige end en del af de gamle, som de erstatter. Nogle af de nye teknikker kan ovenikøbet anvendes, og bliver anvendt, i miljøforvaltningsindustrier (f.eks. fremstilling af forureningsbekæmpelsesudstyr), således at forbedret miljøforvaltning og teknologisk innovation går hånd i hånd.

2.3.13. Uanset om bestemte industrigrene har let eller svært ved at imødekomme kravene om strengere miljønormer, er Kommissionen overbevist om, at evnen til at konkurrere på verdensmarkederne i 1990'erne for Fællesskabets industri som helhed, bl.a. vil afhænge af, om dens produkter opfylder miljønormer, der er mindst ligeså strenge som konkurrenternes. Hvis ikke der gøres fremskridt i denne retning, vil Fællesskabets producenter ikke kun miste markedsandele på de internationale markeder, men også på det indre marked. Desuden må det erkendes, at forurening er spild af ressourcer og ofte hænger sammen med forældet teknologi. På begge disse punkter vil gennemførelse af ambitiøse miljønormer i resten af 1980'erne, hvorved der stimuleres til teknologisk fornyelse med henblik på at leve op til disse normer, beskytte markeder og arbejdspladser på langt sigt. Disse normer vil, efterhånden som de udvikler sig, blive virkelige udfordringer for industrien, men samtidig byde på reelle chancer.

2.3.14. Strengere miljønormer vil sandsynligvis skabe vækstmuligheder for især små og mellemstore virksomheder. Fællesskabet har erkendt disse selskabers betydning for øget vækst og beskæftigelse generelt i Europa. De meget specifikke krav til produktudvikling, -innovation og -fremstilling, som vil resultere af højere miljønormer og -standarder, vil sandsynligvis først og fremmest blive opfyldt af mindre firmaer, der netop har den fleksibilitet, der er nødvendig for at imødekomme sådanne krav. Den heraf følgende dannelse og udvikling af små og mellemstore virksomheder vil give et betydeligt bidrag til den europæiske økonomi i de kommende år. På den anden side kan små og mellemstore virksomheder ikke fritages for at opfylde stadig strengere miljønormer og -standarder, skønt de vil få vanskeligt ved at gøre det. Det kan i nogle tilfælde blive nødvendigt, at myndighederne hjælper disse firmaer med at foretage de investeringer, der kræves for at opfylde de pågældende standarder og normer. Det er samtidig både de nationale og Fællesskabets lovgiveres opgave at tage hensyn til de omkostninger, forskrifterne påtvinger sådanne virksomheder. De høje miljønormer bør opnås på den mindst bureaukratiske og mest effektive måde.

2.3.15. *Konkurrencepolitik* — Kommissionen har erkendt statsstøttens betydning set ud fra et fælles europæisk synspunkt, og har siden 1974 på visse betingelser godkendt sådan støtte, der havde til formål at fremme miljøbeskyttelsen. Formålet med at tillade begrænset statsstøtte i dette øjemed er at medvirke til, at der indføres — og at industrien tilpasses til — forskrifter, som sikrer en effektiv miljøbeskyttelse, og som i sidste ende fører til anvendelse af forureneren betaler-princippet. Bestemmelserne om godkendelse af sådan støtte udløber den 31. december 1986; men Kommissionen er i øjeblikket ved at undersøge mulighederne for at forlænge gyldighedsperioden.

2.3.16. *Regionalpolitik* — Regionernes udvikling er et af de vigtigste områder for Fællesskabets politik, som skal fremme den økonomiske udvikling i de mindre udviklede eller økonomisk ugunstigt stillede egne af Fællesskabet for således at fremme økonomisk konvergens. Mange af de projekter, der finansieres af Regionalfonden er forholdsvis store infrastrukturprojekter, og mange af de egne, der modtager støtte, rummer miljømæssigt vigtige eller følsomme områder. Derfor er det særlig vigtigt at indarbejde miljøkravene i planlægningen og udførelsen af regionalpolitikken og dens programmer (og enkelte projekter). De procedurer, der er henvist til i punkt 2.3.4 skulle sikre, at dette finder sted på tilfredsstillende måde.

2.3.17. Der er imidlertid mere vidtgående aspekter af samspillet mellem regionalpolitik og miljøpolitik end denne i det væsentlige forebyggende indsats. I de økonomisk mindre fremskredne egne af Fællesskabet

kan der opstå tilfælde, hvor nødvendige miljømæssige forbedringer forsinkes på grund af den økonomiske virkning, de har for eksisterende virksomheder. Endvidere står offentlige myndigheder i visse egne af Fællesskabet allerede nu over for økonomiske problemer i forbindelse med anvendelsen af fællesskabsforanstaltninger, navnlig hvor det drejer sig om opbygning af en grundlæggende miljømæssig infrastruktur. For at overvinde disse vanskeligheder vil Kommissionen stille forslag om et fællesskabsprogram, der i Regionalfondens regie skal have til formål at bistå ugunstigt stillede områder i Fællesskabet med at gennemføre Fællesskabets miljødirektiver og således på én gang fremme disse områders samfundsøkonomiske udvikling og Fællesskabets miljøpolitik. Denne hensigt, som blev bebudet i KOM(86) 76, er yderligere omhandlet i punkt 2.5.4 og 5.4.6 i det følgende. Kommissionen forventer at kunne fremsætte konkrete forslag i løbet af første halvår 1987. I overensstemmelse med Rådets resolution af 17. februar 1983 vedrørende det tredje miljøprogram for Fællesskabet (1) vil Kommissionen *blandt andet* lade sig lede af behovet for at tage hensyn til de forskellige økonomiske og økologiske forhold samt de forskellige strukturer i Fællesskabet.

2.3.18. *Energi* — Til energiproduktion bruges der i stor udstrækning fossilt brændsel, og energipolitikken berøres således uundgåeligt af spørgsmålene vedrørende luftforurening. Miljøkravene indvirker igen på energiomkostningerne og konkurrencen mellem de forskellige energikilder. En afbalanceret virkeliggørelse af de miljø- og energipolitiske målsætninger er derfor af meget stor betydning, således som det fastslås i Kommissionens nylige meddelelse om Fællesskabets nye energipolitiske målsætninger (2). Energiebesparelser og alternative, ikke-fossile energikilder vil bidrage til at forbedre luftkvaliteten. Der findes teknologier, hvorved man med rimelige omkostninger kan opnå en betydelig nedbringelse i emissionen af forurenende stoffer fra olie- og kulfyrede kraftværker. I Kommissionens forslag til nedbringelse af emissionen fra store fyringsanlæg (se punkt 4.1.4) er der taget hensyn hertil.

2.3.19. Sikker udnyttelse af kernekraft navnlig i Fællesskabet vil naturligvis blive diskuteret til bunds under den omfattende bearbejdning af spørgsmålet, der i øjeblikket finder sted, som bebudet i Kommissionens meddelelse til Rådet om opfølgningen af den nylige ulykke i Tjernobyl (3). Under dette arbejde vil en række foranstaltninger med henblik på miljøbeskyttelse blive taget op til undersøgelse, hvorefter der vil blive fremsat passende forslag (se punkt 4.1.7, 4.2.2, 4.3.8, 5.3.7 og 7.1.6 (andet led)). Det drejer sig her om muligheden for i nukleare anlæg at anvende fremgangsmåder, der er udviklet i forbindelse med ikke-nukleare industrianlæg, og som vedrører emissionsnormer og sikkerhedskriterier, dumpning af affald i havet og transport af farlige materialer (herunder nukleare materialer).

2.3.20. Det er klart, at der i en fjernere fremtid kan opstå vanskelige problemer på grund af brugen af fossilt brændsel, hvis det (som visse forskere frygter) påvises, at ophobningen af kuldioxid i atmosfæren og »drivhuseffekten« har alvorlige virkninger for klimaet og landbrugsproduktiviteten i hele verden. Hvis fortsat videnskabelig forskning skulle bekræfte, at sådanne virkninger er sandsynlige, bør Fællesskabet allerede have påbegyndt overvejelser om mulige modforholdsregler og alternative energistrategier. Kommissionen vil videreføre sine undersøgelser af disse forhold.

2.3.21. Det er således indlysende, at alle de foranstaltninger, der iværksættes på det energipolitiske område, må betragtes både fra en miljømæssig og en økonomisk synsvinkel (og omvendt). Der er allerede opnået en vis grad af integration, men som sagt venter der måske reelle problemer forude. Forvaltningen af nukleart affald, som er genstand for et EF-forskningsprogram og Fællesskabets handlingsplan (1988-1992), er stadig et centralt miljøspørgsmål. Det vil blive nødvendigt at styrke Fællesskabets politik på grundlag af de allerede foreliggende arbejdsresultater, som navnlig er fremkommet inden for rammerne af Fællesskabets forskningsprogrammer, med henblik på at udstikke klare retningslinjer på fællesskabsplan for bortskaffelse af sådant affald.

2.3.22. *Det indre marked* — Fællesskabet har sat sig for at gennemføre det indre marked i tiden frem til 1992, og dette er en af Fællesskabets betydeligste udfordringer. Til virkeliggørelse af denne målsætning kræves der aktiv støtte og bistand fra Fællesskabets politik på alle andre områder. Inden for miljøpolitikken vil virkeliggørelsen af det indre marked først og fremmest få betydning i forbindelse med produktstandar-

(1) EFT nr. C 46 af 17. 2. 1983.
(2) KOM(85) 245 af 28. 5. 1985.
(3) KOM(86) 327 af 12. 6. 1986.

der. I vigtige tilfælde vil de nationale standarder kunne afvige betydeligt indbyrdes, navnlig med hensyn til miljøbeskyttelse. Det er i denne forbindelse vigtigt, at der på et tidligt tidspunkt og på EF-plan gennemføres en harmonisering af disse standarder, som kan være påkrævede af miljømæssige grunde. Det fastslås i den europæiske fælles akt, at den indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning vedrørende miljøbeskyttelse vil blive baseret på strenge miljøbeskyttelseskrav (se punkt 1.5). Under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet vil Kommissionen forelægge de fornødne forslag i perioden frem til 1992.

2.3.23. *Transport* — Der er en omfattende vekselvirkning mellem transport og miljø. Transport i ordets videst mulige forstand er kernen i mange miljøspørgsmål (støj, luftforurening, landskabspåvirkninger osv.), men kan også bidrage direkte og positivt til udformning og forbedring af visse miljøer. Bedre tilgængelighed øger befolkningens mulighed for at opleve og værdsætte miljømæssigt betydningsfulde områder. På den anden side er der ingen tvivl om, at dårligt planlagte transportforbindelser kan være særdeles ødelæggende for miljøets kvalitet. Det er vigtigt at gøre køretøjer mere miljøvenlige, og som nævnt andetsteds er foranstaltninger med dette formål godt på vej. Større forbindelser i transportinfrastrukturen kræver imidlertid særlig opmærksomhed med henblik på at minimere miljøskaderne og maksimere fordelene. I praktisk talt alle tilfælde vil de naturligvis blive underkastet en forudgående miljøpåvirkningsvurdering i henhold til direktiv 85/337/EØF. Kommissionen vil sørge for, at opmærksomheden i stigende grad rettes mod alle disse former for vekselvirkning, som vil få øget betydning, navnlig i betragtning af, at der sættes nyt skub i udviklingen af den fælles transportpolitik.

2.3.24. *Turisme* — Tilsvarende er turismens virkninger på miljøet og vice-versa årsag til udbredt bekymring, navnlig for så vidt angår behovet for at opretholde og forbedre kvaliteten af Europas natur- og arkitekturarv.

2.3.25. *Socialpolitik* — Det må anerkendes, at miljøbeskyttelsespolitikken spiller en afgørende rolle inden for socialpolitikken. Der er talrige berøringspunkter, navnlig inden for områderne arbejderbeskyttelse, faglig uddannelse og arbejdsvilkår i almindelighed. Hele spørgsmålet om miljøuddannelse og om, i hvilken grad miljøpolitikken kan fremme beskæftigelsen (se punkt 2.4.6 og 2.4.7), har klar relevans for socialpolitikken. Socialpolitikkens og miljøhandlingsprogrammernes gennemførelse må derfor samordnes i størst mulig udstrækning. Det bliver måske nødvendigt at iværksætte nye miljøpolitiske foranstaltninger med væsentlig betydning for socialpolitikken, navnlig hvad angår funktion og status for de industrimedarbejdere, der har ansvaret for, at bestemmelserne vedrørende miljøbeskyttelse anvendes korrekt i industrianlæg.

2.3.26. *Forbrugerbeskyttelse* — Der er store muligheder for at indarbejde miljøpolitiske hensyn i forbrugerpolitiske foranstaltninger og på den måde støtte Fællesskabets miljøpolitik. Programmer vedrørende forbrugeroplysning, hvoraf nogle fremmes gennem fællesskabsinstrumenter, bør foruden forbrugeraspekterne omfatte de miljømæssige aspekter ved produkter og tjenesteydelser. Produktsikkerhed, som der med rette lægges stor vægt på, f.eks. på kosmetikområdet, har også en miljømæssig dimension. Det samme er tilfældet for typiske forbrugerinteresser, som kvaliteten af drikkevand og udformningen og holdbarheden af produkter. Kommissionen vil tage skridt til at sikre en snævrere samordning af den politik, der føres på disse områder.

2.3.27. *Udviklingssamarbejde* — Særlig vægt lægges der på at inddrage miljøkrav i Fællesskabets udviklingsprogrammer. Dette skyldes, at en stor del af den tredje verdens problemer i grunden er miljøproblemer. Det er derfor afgørende at føre en politik, som direkte sigter mod at beskytte og forbedre miljøet og skabe de rette betingelser for stabil økonomisk vækst, hvis der skal tages effektivt fat på udviklingsproblemerne.

2.3.28. *Sammenfatning* — Kommissionen vil søge at sikre, at der tages skridt til at inddrage miljøkrav i planlægning og udførelse af den til enhver tid førte politik på alle økonomiske, industrielle, landbrugsmæssige og sociale områder, således som Det europæiske Råd har krævet i de konklusioner, der er nævnt under punkt 2.3.1. Som anført i punkt 2.3.2 vil der i første omgang blive lagt vægt på Fællesskabets egen politik. Her vil Kommissionen internt udvikle en praksis og en række procedurer, som skal sikre, at denne inddragelse af miljømæssige faktorer på alle andre områder finder sted rutinemæssigt. Senere under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet vil Kommissionen desuden udarbejde vejledningsmateriale, procedurer og andre redskaber, som kunne bidrage til, at en tilsvarende integration blev gennemført af medlemsstaterne og af både offentlige og private økonomiske beslutningstagere.

**2.4. Økonomiske og beskæftigelsesmæssige aspekter ved miljøpolitikken og dens foranstaltninger**

2.4.1. Miljømæssige foranstaltninger er en integrerende bestanddel af Fællesskabets økonomiske aktivitet, fordi miljøbeskyttelse forbedrer livskvaliteten og sikrer naturressourcerne og således gør det muligt at få fuldt udbytte af den økonomiske aktivitet i form af bedre mønstre for økonomisk vækst og beskæftigelse med deraf følgende positive virkninger for industriens konkurrenceevne. Kommissionen er imidlertid opmærksom på vanskelighederne ved at opstille et regnskab over de positive og negative økonomiske og beskæftigelsesmæssige virkninger af miljøpolitiske tiltag. Hvis et sådant regnskab skal være relevant, er det afgørende, at der i beslutningsprocessen tages fuldt hensyn til miljøforanstaltningernes positive virkninger (såvel som til deres omkostninger), hvad enten de kan måles i penge eller ej.

2.4.2. På denne baggrund er det vigtigt, at de ændringer af Rom-traktaten, medlemsstaternes regeringer er blevet enige om, *blandt andet* fastslår, at Fællesskabets foranstaltninger på miljøområdet skal tage hensyn til fordele og ulemper ved foranstaltningens gennemførelse eller undladelse. Kommissionen vil bestræbe sig på at udvikle vurderingsmetoder, der letter denne opgave og så vidt muligt sikrer udarbejdelse af fyldestgørende cost-benefit-analyser som grundlag for forslag på miljøområdet.

2.4.3. Det er klart, at der ved sådanne vurderinger må tages hensyn til både kort- og langsigtede virkninger. Kommissionen er naturligvis klar over, at den økonomiske gevinst ved at gennemføre strenge miljøkrav ikke altid kan opnås uden omkostninger på kort sigt. I visse tilfælde kan disse krav derfor fremkalde kortsigtede problemer med hensyn til finansiering og konkurrenceevne. I andre vil investeringen give et sådant afkast, at der allerede på kort sigt bliver økonomisk (såvel som miljømæssig) gevinst. I andre tilfælde igen kan de kortsigtede omkostninger ved at gennemføre miljøforanstaltninger opvejes af økonomiske gevinster på længere sigt, (hvis der f.eks. foreligger et incitament til at udvikle og indføre omkostningsbesparende teknik, eller hvis der kan opnås en konkurrencefordel på markeder med strenge miljøbestemmelser).

2.4.4. Selv om de økonomiske fordele, der kan opnås gennem miljøforanstaltninger, først viser sig på længere sigt, kan der godt være solide miljømæssige og økonomiske grunde til at iværksætte de nødvendige investeringer. OECD har konkluderet, at »fordelene ved miljøforanstaltninger (herunder de udgifter til udbedring af skader, der undgås) i almindelighed har været større end deres ulemper«. I alle tilfælde er det afgørende, at udgifterne til udbedring af skader på grund af manglende indsats for miljøet beregnes og foreligger med henblik på sammenligning.

2.4.5. Det er imidlertid også vigtigt at huske på, at de kortsigtede omkostninger som følge af indførelse af nye normer kan forringe konkurrenceevnen for en del af de virksomheder, der skal overholde dem. Dette gør det nødvendigt at være meget opmærksom på, ikke blot hvilken type miljønormer der indføres og på hvilket niveau, men i lige så høj grad på tidsrammen for deres gennemførelse. Ved udviklingen af miljøforanstaltninger vil Kommissionen derfor bestræbe sig på at sikre, at mål og midler stilles klart op for industrien, og at virksomhederne får en rimelig periode til at tilpasse sig de nye normer. Tilpasning til nye normer kan under visse omstændigheder lettes ved økonomisk støtte (se pkt. 2.5).

2.4.6. Hvad angår beskæftigelsen, er det Kommissionens klare opfattelse, at en styrket miljøpolitik som helhed vil have positive virkninger for jobskabelsen gennem opbygning af miljømæssig infrastruktur og gennemførelse af miljøinvesteringer samt gennem fremstilling af nye produkter, der er direkte forbundet med forbedring af miljøets kvalitet. Selv om der i nogle tilfælde, hvor miljøbestemmelser medfører stigende omkostninger for industrien, kan optræde kortsigtede negative virkninger for beskæftigelsen, er der på den anden side meget der tyder på, at miljøpolitik hidtil alt i alt har haft en marginalt positiv virkning for beskæftigelsen. Sikkert er, at der findes mange miljøforanstaltninger, der direkte og indirekte kan virke positivt jobskabende (såsom foranstaltninger til at overvinde forfaldet i indre byområder, genanvende forsømte tomter eller rette op på landskabsskader i smukke naturområder), men som hidtil har været taget i brug i helt utilstrækkeligt omfang. Miljøforanstaltninger bør generelt være struktureret således, at virkningerne for beskæftigelsen er så positive som muligt.

2.4.7. Kommissionen vil derfor inden længe stille forslag om et femårigt program for hele Fællesskabet, hvorefter der skal gennemføres »demonstrationsprojekter« i alle medlemsstater med henblik på at vise, hvordan miljøpolitiske tiltag og gennemførelse af en miljøpolitisk linje kan skabe arbejdspladser. Et sådant program skal endvidere resultere i en stor fond af erfaringer og viden, som industrien og alle medlemsstaterne kan trække på i fremtiden.

2.5. **Økonomiske instrumenter**

2.5.1. Der findes mange forskellige foranstaltninger og metoder, som kan tages i brug for at forbedre eller bevare miljøets kvalitet. Af disse udgør retsforskrifter for produkter, processer, udledninger og spild selvfølgelig en del, men de omfatter også forskellige økonomiske instrumenter (såsom skatter, afgifter, statsstøtte og salgbare udledningstilladelser) og aftaler med forurenere. Hvilket instrument eller hvilke instrumenter der egner sig bedst i hvert enkelt tilfælde afhænger af omstændighederne, af den juridiske og administrative ramme og af arten af det miljøproblem, der skal løses.

2.5.2. Fællesskabet har en vigtig rolle at spille i udviklingen af økonomiske instrumenter til forureningsbekæmpelse og i udarbejdelsen af retningslinjer for deres anvendelse ved gennemførelsen af Fællesskabets retsforskrifter. Enhver foranstaltning af denne art skal naturligvis anvendes på måder, som er i overensstemmelse med principperne for Fællesskabets miljøpolitik — navnlig princippet om, at forureneren betaler, og princippet om forebyggende indsats.

2.5.3. Henstillingen fra 1975 om påligning af omkostninger (1) giver mulighed for at anvende afgifter under forhold, hvor det skønnes hensigtsmæssigt. Kommissionen har til hensigt at iværksætte yderligere arbejde på dette område med henblik på at udvikle anvendelsen af økonomiske instrumenter som støtte for Fællesskabets lovgivning. Henstillingen fra 1975 giver også mulighed for statsstøtte til forureningsbekæmpende foranstaltninger, når det skønnes berettiget at afvige fra princippet om, at forureneren betaler. Medlemsstaterne har lov til, inden for en ramme Kommissionen har fastlagt, at yde begrænset økonomisk støtte for at lette indførelsen af nye forureningsbekæmpende bestemmelser for allerede eksisterende anlæg; denne rammes gyldighedsperiode udløber den 31. december 1986, og Kommissionen overvejer i øjeblikket, om den bør forlænges.

2.5.4. Kommissionen overvejer endvidere at give yderligere hjemmel for støtte til forureningsbekæmpende foranstaltninger og vil (se punkt 2.3.16) stille forslag om et fællesskabsprogram under Regionalfonden med henblik på at forbedre den miljømæssige infrastruktur og støtte gennemførelsen af Fællesskabets miljødirektiver i ugunstigt stillede egne af Fællesskabet.

2.5.5. Endelig agter Kommissionen at overveje mulighederne for at definere ansvaret for miljøet bedre (herunder den mulighed, at forureneren bør påtage sig et udvidet ansvar for skader forårsaget af produkter eller processer), og at behandle spørgsmålet om samordning af instrumenter, hvor der optræder betydelige grænseoverskridende virkninger som følge af produktstandarder eller grænseoverskridende forurening.

2.5.6. Mere konkret er det Kommissionens hensigt at overveje anvendelsen af økonomiske instrumenter som et muligt middel til at gennemføre Fællesskabets politik inden for områderne luftforurening (punkt 4.1), vandforurening (punkt 4.2), støjforurening (punkt 4.5), naturbeskyttelse (punkt 5.1) og affaldsforvaltning (punkt 5.3).

2.6. **Oplysning og undervisning**

2.6.1. Det har været nævnt, at der er behov for at gøre hele processen for udarbejdelse og anvendelse af regler mere gennemskuelig, navnlig hvor det drejer sig om at informere offentligheden. I denne forbindelse er det vigtigt at forbedre de muligheder, de enkelte landes bestemmelser giver enkeltpersoner og grupper for at forsvare deres rettigheder eller interesser i forvaltningsprocessen. Efter Kommissionens opfattelse må opmærksomheden navnlig rettes mod situationer, hvor adgang til oplysninger har betydning for en bedre beskyttelse af mennesker eller miljø, hvadenten dette skal ske ved bedre anvendelse af bestemmelserne eller på anden måde. Endvidere må opmærksomheden i tilsvarende grad rettes mod adgang til oplysninger i tilfælde af grænseoverskridende forurening.

2.6.2. Efter Kommissionens opfattelse skulle det være muligt at finde frem til måder, hvorpå offentlighedens adgang til de oplysninger, miljømyndighederne sidder inde med, kan forbedres, uden at det går ud over beskyttelsen af oplysninger, der med rette kan betragtes som fortrolige. Kommissionen vil undersøge behovet for og ønskværdigheden af en »lov om offentlighed i miljøforvaltningen« for Fællesskabet og vil fremsætte passende forslag.

2.6.3. Men rent bortset fra spørgsmålet om at etablere adgangsrettigheder er der ingen tvivl om, at en stor udbredelse af oplysninger om miljøet og om miljøproblemer, -politik og -programmer kan være en værdifuld støtte både for udviklingen af nødvendige miljømæssige foranstaltninger og for befolkningens accept af dem. Indsatsen på dette område har ikke været tilstrækkelig, selv om det er vigtigt at bemærke, at en række medlemsstater nu udgiver nationale »beretninger om miljøsituationen«. Kommissionen vil for sin

(1) EFT nr. L 194 af 25. 7. 1975.

del fremover udgive beretninger om miljøsituationen for Fællesskabet hvert tredje år, første gang i 1987. Til dette formål vil den trække på oplysninger, medlemsstaterne har leveret i henhold til EF-direktiver og på oplysninger, der fremkommer efterhånden som Fællesskabets informationssystem for miljø og naturressourcer (CORINE) (1) bygges op (se punkt 2.6.6).

2.6.4. Mere generelt har Kommissionen til hensigt at iværksætte fornyede overvejelser om hele den måde, den griber formidling af oplysninger om miljøspørgsmål an på. Der kan gøres meget mere for at oplyse befolkningen og således påvirke dens holdning til fordel for en streng miljøpolitik. Som anført i punkt 2.2 agter Kommissionen at sikre, at det bliver lettere at få fat i oplysninger om, hvordan Fællesskabets retsforskrifter på miljøområdet gennemføres. Kommissionen vil også tage skridt til at sikre, at langt flere af de utallige rapporter om videnskabelige, tekniske og økonomiske forhold, der udarbejdes for Kommissionen under udviklingen af miljøpolitiske forslag (men som kan have interesse for en bredere kreds), offentliggøres på passende måder. Kommissionen støtter også lanceringen af et nyt tidsskrift om Fællesskabets miljøpolitik og miljøret. For desuden at forøge foranstaltningernes effektivitet med hensyn til oplysning vil Kommissionen sørge for bedre koordinering mellem generaldirektoratet for information, kommunikation og kultur og andre berørte tjenestegrene.

2.6.5. Det europæiske Miljøår (EMÅ) (se afsnit 8) — hvis hovedmål er at overbevise hver eneste borger i hele Fællesskabet om miljøets betydning og dermed ændre (både samfundets og de enkelte borgeres) holdninger til behovet for strenge normer for miljøbeskyttelse — indebærer både en mulighed for og en udfordring til at formidle relevante miljøoplysninger adskilligt bedre end det tidligere er sket — og at formidle dem på måder, som gør dem tilgængelige for alle samfundsgrupper, og som giver mulighed for at overbevise dem om nødvendigheden af at gøre en aktiv indsats (både i EMÅ og senere) for at opnå praktiske forbedringer.

2.6.6. For så vidt angår kontante oplysninger om miljømæssigt betydningsfulde parametre, vil Fællesskabets miljøinformationssystem (CORINE) få stigende værdi og betydning. Hovedformålet med CORINE er at sikre, at økonomiske beslutningstagere over hele Fællesskabet råder over et solidt grundlag af sammenlignelige miljøoplysninger til brug ved udarbejdelse af miljøpolitiske foranstaltninger, gennemførelse af lovgivning og inddragelse af miljøhensyn i den politik, der føres på andre områder. CORINE-programmet er for tiden ved at blive gennemført i praksis, og under det fjerde miljøprogram vil der blive arbejdet på at videreudvikle det. Ved slutningen af den arbejdsfase, der er omfattet af Rådets beslutning, vil Kommissionen rapportere til Rådet og forelægge forslag, som skal sikre, at der i hele Fællesskabet er adgang til et bredt spektrum af ajourførte og sammenlignelige data om miljø og naturressourcer, og at disse data kan præsenteres på måder og i kombinationer, der kan blive en stor hjælp for beslutningstagere.

2.6.7. Med henblik på at supplere de oplysninger, der frembringes som led i CORINE-programmet, agter Kommissionen samtidig at styrke den del af Det europæiske Fællesskabs statistiske program, der vedrører miljøet. Herunder er det navnlig tanken at frembringe bedre oplysninger om forholdet mellem økonomi og miljø.

2.6.8. Miljøundervisning har særlig betydning, når det gælder om at styrke befolkningens interesse for miljøspørgsmål. Som tidligere bemærket må enhver erkende, at han ved sin egen adfærd kan bidrage til at forbedre miljøforholdene. Denne bevidsthed indpodes bedst i uddannelsesforløbet. Miljøundervisning, som allerede har optrådt i tidligere handlingsprogrammer, fortjener derfor fortsat støtte på fællesskabsplan. I løbet af de seneste otte år er nettet af pilotskoler blevet opbygget med godt resultat (først på primær- og derefter på sekundærtrinnet), og dette net har fået stor støtte fra medlemsstaterne. Der er gjort mange værdifulde erfaringer. Kommissionen agter i Det europæiske Miljøår at udgive en fuldstændig rapport om det hidtidige arbejde med pilotskolenettet og om de erfaringer, det har givet. Herudover vil det forelægge Rådet en meddelelse om grundlaget for den påtænkte konsolidering og udbygning af nettet til at omfatte de videregående uddannelser på baggrund af de hidtidige erfaringer og den seneste udvikling på det pædagogiske område.

2.6.9. Ikke-statslige organisationer har en grundlæggende rolle at spille i udviklingen af den politiske linje og tænkningen på miljøområdet. Udviklingen og gennemførelsen af en miljøpolitik kræver ofte en vanskelig afvejning mellem forskellige samfundsgruppers tungtvejende, men uensartede interesser. Der må

(1) Beslutning 85/338/EØF; EFT nr. L 176 af 6. 7. 1985.

både tages hensyn til interesserne hos bestemte erhvervsgrene, herunder både ledelse og fagforeninger, og til de forskellige forhold i de enkelte medlemsstater. Det samme gælder synspunkterne i pressionsgrupper, der forsvarer specifikke eller sektorbestemte interesser.

I sådanne komplekse situationer har det stor betydning, at der findes ikke-statslige organisationer, der kan ses som repræsentanter for generelle miljøinteresser og optræde som partnere for de organer, der udvikler de politiske linjer. Derfor vil Kommissionen videreføre sine konstruktive løbende kontakter med repræsentative miljøorganisationer på europæisk plan, navnlig Det europæiske Miljøkontor.

2.6.10. Erhvervsorganisationer (f.eks. UNICE) og fagforeningsorganer (f.eks. EFS) lægger en stigende indsats i at arbejde med på at formulere og gennemføre miljøpolitikken både i de enkelte lande og på europæisk plan. Kommissionen mener, at det er særdeles vigtigt at styrke og effektivisere samarbejdet med både erhvervsorganisationerne og fagforeningerne og vil fortsætte sine bestræbelser på dette område. Kommissionen har i denne forbindelse til hensigt at gøre størst mulig brug af bidragene fra Det europæiske Institut til forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene.

## 3. METODER TIL FOREBYGGELSE AF OG KONTROL MED FORURENING

### 3.1. Generelle principper

3.1.1. Miljøpolitik udformes og gennemføres trinvis, idet man går fra konstateringen af et miljøproblem (enten et faktisk problem eller — helst — på det trin, hvor det endnu kun er et potentielt problem) til indførelsen og håndhævelsen af nødvendige foranstaltninger, hvad enten disse er afhjælpende foranstaltninger eller forebyggende foranstaltninger. Det grundlæggende mål for alle sådanne foranstaltninger er at forebygge skade på menneske og miljø eller, hvor der allerede er sket skade, at afhjælpe den.

3.1.2. De foranstaltninger, der skal træffes for at klare forureningsproblemer, er i praksis meget forskellige og afhænger *blandt andet* af arten af de konstaterede eller forventede negative virkninger, årsagerne hertil samt kilderne til problemet. Således kan et forureningsproblem f.eks. i forskellig grad være:

— akut eller kronisk,

— lokalt betinget eller geografisk spredt,

— hovedsagelig vedrøre en enkelt forureningskilde eller kombinationer af forureningskilder,

— koncentreret i et enkelt miljø (luft, vand eller land) eller berøre flere miljøer; og/eller indebære vandring af forurenende stoffer mellem miljøer,

— endvidere kan kilden til ethvert givet forureningsproblem være en fast kilde (eller kilder) eller spredt; den kan være stationær eller mobil og kan hovedsagelig være knyttet til en enkelt industrigren eller mange forskellige.

3.1.3. På denne komplekse baggrund er det naturligt — og hensigtsmæssigt — at de metoder til forureningskontrol, man støder på, i praksis adskiller sig med hensyn til hvilken vægt, der lægges på problemerne, afhængigt af tekniske, administrative og juridiske muligheder for kontrolforanstaltninger samt af den måde, hvorpå virkningerne af forureningen og kontrolforanstaltningerne er fordelt. Det er imidlertid vigtigt at indse, at disse forskellige metoder ikke afspejler nogen forskel i de grundliggende principper. Således kan en foranstaltning, som er rettet mod en enkelt forureningskilde, være berettiget, hvis det (under de særlige omstændigheder og på baggrund af det foreliggende videnskabelige materiale) fremgår, at der ikke er tale om nogen væsentlig vekselvirkning med andre forurenende stoffer; dette særlige tilfælde ophæver imidlertid ikke det generelle princip, at en forureningskontrollerende politik skal tage højde for sådanne vekselvirkninger.

3.1.4. Det første trin i forbindelse med kontrol af et forureningsproblem er forskning og detailstudier med henblik på undersøgelse af de involverede faktorer og disses indbyrdes relationer. I almindelighed kan forureningsproblemer karakteriseres ved fire hovedfaktorer: det forurenende stof, kilderne til det forurenende stof, den eller de miljøformer, som det forurenende stof udledes i, eller hvori det optræder eller gennem hvilket det transporteres, samt målorganismen eller -miljøet. Kontrollen kan være rettet mod en eller flere af disse dele af problemet.

3.1.5. Det forurenende stof kan være et enkelt kemisk stof eller en blanding; det kan bestå af organiske eller uorganiske stoffer eller af begge dele; det kan være en fysisk enhed, såsom støj eller varme. Den

kontrol, der er rettet mod det forurenende stof, sigter mod at forebygge eller reducere emissioner af et bestemt stof eller en bestemt type forurening fra alle kilder i de pågældende miljøformer. Kildebaseret kontrol sigter mod reduktion af emissioner fra de større kilder i alle miljøformer, hvor det forurenede stof har en væsentlig indvirkning.

3.1.6. Såfremt der fokuseres på miljøformerne, er det klart, at en eller flere kan være involveret i udledningerne og transporten af forurenende stoffer; de mest betydningsfulde er luft, vand, jord, sedimenter samt flora og fauna. Kontrol på grundlag af miljøform sigter normalt mod reduktion af emissioner af et bestemt stof fra alle større kilder i et enkelt miljø.

3.1.7. Endelig er der målet for forureningen, som sædvanligvis er en levende organisme; det kan imidlertid være en død ting — f.eks. jordbunden eller en bygning. Målbaseret kontrol tilsigter beskyttelse af organismen eller miljøet mod skade, dvs. en miljøkvalitetsmålsætning i form af en målbaseret kontrol.

3.1.8. Når et miljøproblem er blevet fastlagt og undersøgt, kan der vedtages en passende kontrolstrategi. Den valgte kontrolstrategi kan omfatte biologiske normer, dosisgrænser, miljøkvalitetsmål eller -normer, emissionsnormer, bearbejdnings- og driftsnormer, produktnormer, grænser for samlede emissioner eller en række præventive kontrolforanstaltninger på nationalt eller regionalt plan (som f.eks. anvendelsen af procedurer for vurdering af virkningerne på miljøet eller krav om afprøvning og indberetning gældende for nye industriprocesser og -produkter) — eller en kombination af disse.

3.1.9. Det er klart, at den vedtagne kontrolstrategi eventuelt kræver forskellige former for aktion på fællesskabsplan, idet den f.eks. er afhængig af udbredelsen og arten af miljøproblemet, virkningerne af eventuelle foranstaltninger for det fælles marked for varer og tjenesteydelser og vekselvirkningen med Fællesskabets øvrige politik.

### 3.2. **Forureningskontrol i flere miljøformer**

3.2.1. Når problemerne er forårsaget af emission af forurenende stoffer fra mange kilder i et enkelt miljø (uden nogen væsentlig tværgående effekt) kan den mest velegnede metode være en metode baseret på emissionsgrænser eller på miljøkvalitetsnormer for denne miljøform. Hidtil har Fællesskabets miljøpolitik stort set fulgt denne fremgangsmåde. Skønt det i det tredje handlingsprogram på miljøområdet blev påpeget, at overførsel af forurening i forbindelse med delforanstaltninger måtte undgås, har vi været tilbøjelige til at koncentrere os om miljøproblemerne, efterhånden som de opstår i de forskellige omgivelser: i luften, i jorden og i vandet. Der har naturligvis været visse betydningsfulde horisontale instrumenter, f.eks. den sjette ændring [1] og det for nylig vedtagne direktiv om vurdering af indvirkningerne på miljøet [2], men i det store og hele har vi haft et sektorbestemt syn på problemet, og dette har afspejlet sig i strukturen hos Kommissionens egen afdeling for miljøanliggender.

3.2.2. Således blev der på fællesskabsniveau tidligt fastsat kvalitetsmålsætninger for visse anvendelser af vand; disse blev derpå fulgt af EF's emissionsnormer for udledning af visse farlige stoffer i vand (skønt den såkaldte »parallelle« fremgangsmåde i direktiv 76/464/EØF [3] betød, at disse normer samtidig blev ledsaget af kvalitetsmålsætninger). Med hensyn til luftforureningen blev der også fastsat visse luftkvalitetsnormer på fællesskabsplan, og disse blev fulgt op af vedtagelsen af et rammedirektiv om emissioner fra visse industrianlæg [4], ifølge hvilket der skulle fastsættes emissionsnormer på fællesskabsplan, og disse blev fulgt op af Kommissionens forslag om emissionsbegrænsninger for udledning i atmosfæren fra store fyringsanlæg. Affaldsproblemerne søgtes løst ved hjælp af en række fællesskabsdirektiver, som tog sigte på at skabe generelle rammebestemmelser for bortskaffelse af affald på landjorden, det gjaldt især giftigt og farligt affald. Dumping af affald i havet er genstand for et nyt forslag fra Kommissionen [5].

3.2.3. En uundgåelig følge af denne sektorbestemte behandling af forureningen er, at efterhånden som normerne strammes inden for et område, kan presset stige på et andet. Hvis man ikke kan udlede affaldsstofferne i luften og heller ikke i vandet, så må bortskaffelse på landjorden være den foretrukne løsning. Men hvis kontrollen med bortskaffelse af affald på landjorden (og i havet) også strammes, så kan der opstå andre problemer. Det er Kommissionens klare holdning, at Fællesskabet bør have stadig strengere miljønormer i alle sektorer. Under disse omstændigheder kan det i hvert fald hævdes, at en sektorbestemt behandling af forureningsproblemerne ikke nødvendigvis er den mest økonomiske løsning, dvs. der opnås

[1] EFT nr. L 259 af 18. 9. 1979.
[2] EFT nr. L 175 af 5. 7. 1985.
[3] EFT nr. L 129 af 18. 5. 1976.
[4] EFT nr. L 188 af 16. 7. 1984.
[5] EFT nr. C 245 af 26. 9. 1985.

ikke nødvendigvis den størst mulige begrænsning af forureningen (når alle miljøformer tages i betragtning) med en given økonomisk udgift.

3.3. **Stofbestemte kontrolforanstaltninger**

3.3.1. En gennemgang af Fællesskabets lovgivning viser, at den fremgangsmåde, man hidtil har benyttet over for forurening inden for de forskellige miljøsektorer, ikke altid har været fuldstændig sammenhængende. Hvor vekselvirkninger mellem forurenende stoffer af hensyn til miljøforvaltningen ikke anses for væsentlige, skal en sammenhængende strategi tage sigte på:

a) at bedømme, hvilken virkning et bestemt forurenende stof i bestemte omgivelser (luft, vand, jord) har på et bestemt forhold;

b) at bedømme følgerne af sådanne virkninger, herunder farerne for sundhed og miljø;

c) at opstille normer, som skal begrænse forureningens virkninger, hvor dette er påkrævet.

3.3.2. På grund af den stort set sektorbestemte fremgangsmåde har der været en tendens til, at Kommissionen hidtil har koncentreret sig om udledninger af et bestemt forurenende stof i bestemte omgivelser (f.eks. vand), uden at man har set på virkningerne på andre omgivelser, som f.eks. luft eller jord. I visse tilfælde må denne fremgangsmåde kritiseres, eftersom tværgående virkninger ikke er ubetydelige. I Fællesskabets tidligere handlingsprogrammer på miljøområdet og i en række dokumenter, som Rådet har vedtaget, findes der allerede forskellige »prioriteringslister« over stoffer. Men disse lister er i det store og hele sektorbestemte (f.eks. »den sorte liste« og »den grå liste« over stoffer, hvis udledning i vandmiljø skal kontrolleres i henhold til bestemmelserne i direktiv 76/464/EØF [1]). Man har i Fællesskabet endnu ikke gjort noget konsekvent forsøg på at foretage en tværgående bedømmelse af stofferne eller på at opstille bekæmpelsesstrategier på et sådant grundlag, selv om forekomsten af forskellige normer, som i tidens løb tilfældigvis kan have udviklet sig for et bestemt stof i forskellige sektorer, i praksis kan have ført til en mere eller mindre effektiv bekæmpelse.

3.3.3. En integreret, stofbestemt fremgangsmåde over for kemikalier skal:

— tage hensyn til forekomsten af et bestemt stof, uanset kilden,

— indebære en integreret risikovurdering, som tager hensyn til de forskellige måder, hvorpå mennesker og miljø kan bringes i fare,

— føre til et valg af den mest effektive løsning på de opståede problemer.

3.3.4. En sådan integreret fremgangsmåde i forbindelse med forvaltning af kemikalier kan kræve, at der på fællesskabsplan opstilles en foreløbig liste over prioriterede stoffer til brug for miljøpolitikken. Yderligere vurdering og bedømmelse kan føre til en endelig liste over prioriterede stoffer, som igen bør få til følge, at man på fællesskabsplan overvejer relevante bekæmpelsesforanstaltninger for enkelte stoffer, som f.eks. PCB, cadmium, bly, phosphater, arsen, kobber, kviksølv, asbest, dioxin osv.; sådanne strategier skal selvfølgelig tage hensyn til bekæmpelsesforanstaltninger, der allerede findes i Fællesskabet på visse områder.

3.3.5. Kommissionen er allerede begyndt at arbejde på grundlag af en stofbestemt fremgangsmåde i visse særlige tilfælde. Et eksempel på en mulig anvendelse af denne fremgangsmåde findes i Kommissionens forslag om forebyggelse af miljøforurening med asbest [2].

3.3.6. Det er muligt at anvende det samme princip på andre områder. Kommissionen er ved at foretage en omhyggelig og generel gennemgang af de miljøproblemer, der forårsages af cadmium. Denne gennemgang vil resultere i konklusioner med hensyn til, hvorvidt den bestående fællesskabslovgivning til begrænsning af udledninger i miljøet af dette stof ad hvilken som helst vej er tilstrækkelig, eller om der består huller; hvis det sidste er tilfældet, hvad er så den mest omkostningseffektive kontrolstrategi, der kan sikre en tilstrækkelig grad af beskyttelse. Under disse omstændigheder skal der fremsættes hensigtsmæssige forslag.

3.4. **Kildebestemte kontrolforanstaltninger**

3.4.1. Miljøforvaltningen bør ideelt set tage hensyn til vekselvirkninger mellem kilder af forurenende stoffer (hvor f.eks. en begrænset absorptionsevne deles mellem flere forskellige udledninger). I visse tilfælde kan det imidlertid være rimeligt at rette kontrolforanstaltningerne mod en enkelt kildetype (navnlig hvor der ikke er tale om nogen andre væsentlige forureningskilder). EF-direktiverne (vedtagne eller foreslåede) om biler og store fyringsanlæg er i nogen grad udtryk for en sådan kildebestemt fremgangsmåde,

(1) EFT nr. L 129 af 18. 5. 1976.
(2) EFT nr. C 349 af 31. 12. 1985.

idet de tager sigte på en hel gruppe eller klasse af forurenere (trafikken, kraftværkerne). De har imidlertid ikke til formål at behandle de samlede, forurenende udledninger (herunder affaldsfrembringelse) fra den pågældende klasse eller gruppe. Den »kildebestemte« fremgangsmåde, således som den defineres i kapitel 5 i det første handlingsprogram på miljøområdet (særlige aktioner for visse industrisektorer og for energiproduktionen), har ikke udviklet sig særlig meget, i det mindst ikke på fællesskabsplan, skønt der i dette program blev peget på 15 vigtige industrisektorer, og skønt der blev foretaget talrige undersøgelser.

3.4.2. Der blev faktisk kun fremsat forslag vedrørende to industrisektorer — titandioxid (hvor der blev benyttet en tværgående fremgangsmåde) og papir og papirmasse (hvor hovedvægten blev lagt på udledning i vand). Forslaget vedrørende papir og papirmasse er endnu ikke vedtaget af Rådet, ja det er end ikke blevet behandlet, og titandioxid-forslagets historie har heller ikke været særlig opmuntrende. En kildebestemt fremgangsmåde (rettet mod enkelte industrier eller målgrupper af industrier og omfattende enhver form for udledning i luft, jord eller vand samt frembringelse af affald i både fast og flydende form eller som luftarter) er imidlertid hensigtsmæssig under visse omstændigheder og er en af de mulige alternative løsninger, som det måske er værd at overveje endnu en gang.

3.4.3. Til støtte for en sådan fremgangsmåde er det nødvendigt med et bedre, mere omfattende kendskab til emissionerne i luft, vand og jord i form af affald fra større sådanne emissionskilder samt kendskab til disses sandsynlige udvikling. Der bør udarbejdes lister over emissioner, og disse skal ajourføres; oplysninger om teknologier til kontrol af emissioner skal ligeledes regelmæssigt indsamles og udsendes til de berørte parter og til offentligheden sammen med oplysninger om de dermed forbundne omkostninger. Dette er helt klart ønskeligt under alle omstændigheder, uanset hvilken fremgangsmåde for forureningsbekæmpelse der vedtages, og Kommissionen vil tage de nødvendige skridt med henblik på at gøre fremskridt i denne retning i samarbejde med medlemsstaterne og de pågældende industrier.

3.4.4. Kommissionen vil overveje disse spørgsmål yderligere og vil gennemføre de nødvendige undersøgelser og drøftelser, således at man kan komme videre med sagen. I den forbindelse er det vigtigt at erkende de vanskeligheder, der hidtil har forhindret udviklingen — såsom følelsen af tilsyneladende »diskrimination« mod særlige industrisektorer samt problemerne med overlapning, hvor forurenende stoffer, der omfattes af en kildebaseret fremgangsmåde ligeledes er omfattet af en sektorbestemt lovgivning. Det er ligeledes vigtigt at indse, at for at en global tværgående fremgangsmåde for flere forurenende stoffer skal fungere effektivt, kræves der en yderst avanceret kontrolmekanisme; der forudsættes ligeledes evne til at foretage effektive vurderinger med hensyn til det optimale omfang af kontrolaktioner, der vil gøre det muligt at reducere, forvalte eller fordele affaldet på måder, der skader miljøet mindst muligt og dog udnytter det bedst muligt (hvorved der sikres størst miljømæssige fordele med de mindst mulige økonomiske omkostninger); desuden kræves der beføjelser til at håndhæve sådanne vurderinger. Dette vil til gengæld uundgåeligt få institutionelle følger i medlemsstaterne — en stærk, samlet kontrolmyndighed, der er i stand til at mægle mellem forskellige miljøsektorer, således at der sikres optimale løsninger, synes at være en uundgåelig følge af en sådan fremgangsmåde. Der er selvfølgelig mange andre ting, der taler for ønskværdigheden af sådanne agenturer.

### 3.5. **Produktnormer, emissionsgrænser og miljøkvalitetsmålsætninger og -normer**

3.5.1. Miljøbestemmelser, hvori der opstilles normer for produkter eller emissioner, kan baseres på de tekniske karakteristika for den industri eller det produkt, der er genstand for bestemmelserne, og/eller på en formelt specificeret kvalitetsmålsætning eller -norm for det miljø, hvori der udledes. Der er rent faktisk blevet anvendt en lang række fremgangsmåder.

3.5.2. I den hidtil vedtagne lovgivning har Kommissionen f.eks. fastsat grænser for luftformige emissioner fra motorkøretøjer og i forbindelse med visse luftforurenende stoffer har Kommissionen foreslået, at der fastsættes emissionsgrænser for visse stationære kilder. Samtidig er der for visse luftforurenende stoffer, f.eks. $SO_2$, svævestøv og bly, vedtaget luftkvalitetsnormer for miljøet på fællesskabsplan. For så vidt angår udledning af farlige stoffer i vand har Fællesskabet vedtaget den såkaldte parallelle fremgangsmåde for stoffer på »den sorte liste«, i henhold til hvilken medlemsstaterne frit kan vælge enten fremgangsmåden med miljøkvalitetsmålsætninger eller emissionsgrænser, samtidig med at det påpeges, at i forbindelse med udledninger af stoffer på »den grå liste« (jf. direktiverne om særlige anvendelser af vand) skal fremgangsmåden med kvalitetsmålsætninger følges.

3.5.3. For så vidt angår forureningen af jordbunden, fastsættes det i det først vedtagne direktiv — om anvendelse i landbruget af slam fra rensningsanlæg (1) — at både kvalitetsnormer og emissionsgrænser (spredning og mængde) skal overholdes samtidig, hvorimod kravene i visse andre direktiver kun er udtrykt i generelle vendinger.

3.5.4. I mange vigtige tilfælde (f.eks. bly i benzin, svovlindholdet i gasolier) er der fastsat produktnormer med det dobbelte formål at beskytte miljøet og undgå kunstige handelsbarrierer eller konkurrenceforvridning. I andre tilfælde er der vedtaget andre fremgangsmåder — såsom kravet om at udarbejde programmer (f.eks. direktivet om emballager til drikkevarer (2)) eller der er vedtaget reduktioner i anvendelsen (f.eks. beslutningerne om CFC (3)). I nogle af direktiverne om vand er der fastsat såvel vejledende værdier som obligatoriske værdier; det er ligeledes klart, at andre former for vejledning med hensyn til god praksis kan spille en rolle.

3.5.5. Endnu et vigtigt punkt med hensyn til udarbejdelse af normer på fællesskabsplan er »teknikkens stade« for så vidt angår den tilgængelige teknologi. Det er et spørgsmål, hvorledes dette generelle begreb skal omsættes i konkrete værdier. Det er værd at bemærke, at i Fællesskabets seneste miljølovgivning (navnlig vedrørende luft- og vandforurening) henvises der i stigende grad til den bedste, tilgængelige teknologi. På denne baggrund vil foranstaltninger truffet på fællesskabsplan med henblik på fremme af en mere effektiv udveksling af informationer mellem medlemsstaterne og med Kommissionen med hensyn til deres egne erfaringer og viden om anvendelige teknologier være af stor værdi. Kommissionen har til hensigt at fremsætte forslag til, hvorledes en sådan informationsudveksling bedst kan foregå.

### 3.6. Konklusioner

3.6.1. Kommissionen mener ikke, at en bestemt fremgangsmåde nødvendigvis bør foretrækkes frem for andre. Meget afhænger af omstændighederne i de enkelte tilfælde. I fremtidige forslag vil der derfor blive opstillet normer på den mest hensigtsmæssige måde set i lyset af miljøbeskyttelseskravene og Fællesskabets ansvar. I de fællesskabsforanstaltninger (f.eks. bestemmelser vedrørende produktstøj), hvis hovedformål er at undgå fordrejninger af handelsvilkårene som følge af ensidige aktioner fra medlemsstaternes side, vil der således ske en understregning af de tekniske betingelser for bevarelsen af miljøets kvalitet; på den anden side skal der ved foranstaltninger til bekæmpelse af grænseoverskridende forurening, som f.eks. sur nedbør, nødvendigvis tages hensyn til både miljøkvalitetsnormer og de tekniske krav til afhjælpende foranstaltninger.

3.6.2. Kommissionen mener imidlertid, at Fællesskabet har haft tilstrækkelig erfaring med de mange forskellige fremgangsmåder for miljøbeskyttelse, som er vedtaget i Fællesskabets retsforskrifter til dato — og som er beskrevet og behandlet ovenfor — til at hele spørgsmålet bør tages op på ny. Formålet med en sådan fornyet gennemgang skulle være at fastslå, om der kan udarbejdes en begrundelse, som kan være en nyttig vejledning med hensyn til de foretrukne fremgangsmåder, der skal vedtages i Fællesskabets fremtidige retsforskrifter. Kommissionen vil derfor i nært samarbejde med medlemsstaterne tage de nødvendige skridt til at iværksætte en generel gennemgang af værdien og effektiviteten af de fremgangsmåder for normudarbejdelse, der er vedtaget hidtil, og desuden overveje eventuelle fremtidige muligheder, herunder de økonomiske instrumenters rolle (se punkt 2.5.6).

## 4. FORANSTALTNINGER PÅ SPECIFIKKE OMRÅDER

### 4.1. Luftforurening

4.1.1. Skønt Fællesskabet allerede har gjort visse fremskridt med hensyn til behandling af de traditionelle årsager til luftforurening, såsom røg, partikler og svovldioxid i industrialiserede byområder, er der i nyere tid dukket nye problemer op bl.a. forbundet med øget trafik og sur deposition, som sandsynligvis vedbliver at være et alvorligt problem. De involverede luftforurenende stoffer, navnlig svovl, nitrogenoxider, kulbrinter og fotokemiske oxidanter, medvirker individuelt, kollektivt eller synergistisk til at forsure jorden og overfladevand, hindre plantevækst og ødelægge monumenter, bygninger og konstruktioner; de er også en potentiel fare for menneskets sundhed.

(1) EFT nr. L 181 af 4. 7. 1986.
(2) EFT nr. L 176 af 6. 7. 1985.
(3) EFT nr. L 329 af 25. 11. 1982.

4.1.2. Industriprocesser, affaldsforbrænding og andre menneskeskabte aktiviteter, som forårsager emissioner til luften af identificerede eller mistænkte persistente, farlige eller toksiske stoffer (f.eks. tungmetaller, PCB, asbest), forurener ikke blot luften, men forårsager overførsel af forurening til andre dele af miljøet, og forårsager der skadelige virkninger for mennesker og økosystemer. Dette er yderligere en grund til at nedbringe emissionerne til luften.

4.1.3. Det europæiske Råd appellerede på Stuttgart-mødet i juni 1983 til at fremskynde og styrke foranstaltningerne på nationalt og internationalt plan samt på fællesskabsplan med henblik på at bekæmpe miljøforurening, navnlig luftforureningen. Som første reaktion herpå sendte Kommissionen Rådet en række forslag med henblik på at begrænse og nedbringe forureningen fra større stationære og mobile kilder (1); parallelt blev der gjort en større indsats for at forske i luftforurenende stoffers årsager og virkninger med henblik på at klarlægge årsagsmekanismerne i forbindelse med de observerede skader.

4.1.4. Kommissionen gjorde det ligeledes klart, at den var ved at fastlægge en strategi, som indeholdt krav om en væsentlig generel nedbringelse af emissioner af forsurende stoffer fra alle større kilder. Disse betræbelser fortsættes. I denne forbindelse er det af primær betydning, at Kommissionens forslag om nedbringelse af emissioner fra større fyringsanlæg, som stadig drøftes i Rådet, snart vedtages, forhåbentlig inden det fjerde handlingsprogram på miljøområdet starter (2). På samme måde vil færdiggørelsen og gennemførelsen af de nye »europæiske normer« for motorkøretøjers gasemissioner føre til en yderligere nedbringelse i nitrogenoxider, kulbrinter og andre forurenende stoffer. Disse foranstaltninger vil dog i sig selv sandsynligvis ikke være tilstrækkelige.

4.1.5. Kommissionen arbejder i øjeblikket med udvikling af en overordnet langsigtet strategi for nedbringelse af luftforureningen i Det europæiske Fællesskab samt ud over dets grænser med det sigte at fastlægge en hensigtsmæssig og komplet strategi som svar på den opfordring, der blev fremført på Det europæiske Råd i Stuttgart. Denne overordnede strategi vil blive offentliggjort som en meddelelse til Rådet i 1987.

4.1.6. De vigtigste målsætninger i denne strategi vil være, at

— identificere luftforurenende stoffer (udendørs og indendørs), som i øjeblikket og potentielt forårsager stor bekymring set ud fra beskyttelse af menneskets sundhed og af miljøet;

— fastlægge egnede måder — enten rettet på stoffer og/eller på kilden — til at klare forureningsproblemer, der allerede er identificeret eller som ser ud til at blive vigtige, medens det sikres, at luftforureningen ikke bare overføres til vand eller jordbund;

— opstille og gennemføre målsætninger på fællesskabsplan for en betydelig nedbringelse af de samlede emissioner fra alle relevante kilder til luften for at bekæmpe sur deposition og hermed forbundne skader, herunder korrossion og skovdød;

— reducere på lang sigt den omgivende lufts koncentrationer af de vigtigste forurenende stoffer ned til niveauer, der anses for acceptable for beskyttelse af sårbare økosystemer;

— definere og gennemføre forebyggende foranstaltninger mod indendørsforurening fra et stigende antal stoffer;

— udvikle og indføre relevante instrumenter, der kan hjælpe med til at nå disse målsætninger, herunder:
  — en fortegnelse over emissioner og større kildekategorier,
  — en fortegnelse over de bedste tilgængelige forureningsbekæmpende teknologier og hermed forbundne omkostninger,
  — nye minimalt forurenende teknologier,
  — overvågningsnet,
  — modelopstillingsteknikker,
  — økonomiske instrumenter til forureningsforebyggelse.

(1) Jf. Syttende Almindelige Beretning om De europæiske Fællesskabers virksomhed, 1983, nr. 377-381.
(2) EFT nr. C 49 af 21. 2. 1984.

4.1.7. I fortsættelse af det arbejde, der allerede er i gang under de tidligere handlingsprogrammer, må der gøres en særlig indsats med hensyn til de kategorier af større anlæg, der er anført i direktivet om luftforurening fra industrianlæg (1) (direktiv 84/360/EØF), som berettiger emissionsnormer på fællesskabsplan. Desuden ville EF-emissionsnormer, baseret på den bedst tilgængelige teknologi, ligeledes være nødvendig for kilder, der endnu ikke dækkes af dette direktiv (navnlig nukleare anlæg og anlæg, der bruger brændselsolie og fast brændsel), således at der over et rimeligt tidsrum opnås en ramme, inden for hvilken alle vigtige luftforurenende stoffer fra hovedkategorier af anlæg kontrolleres på et sammenhængende grundlag. Kommissionen vil stille passende forslag om alle disse spørgsmål.

4.1.8. Der vil blive foreslået yderligere foranstaltninger med henblik på at nedbringe luftforureningen fra transportkategorier, der endnu ikke er omfattet af EF-lovgivning. Der kan ligeledes blive behov for luftkvalitetsnormer for så vidt angår visse forurenende stoffer, såsom fotokemiske oxidanter, hvoraf ozon er mistænkt for at spille en nøglerolle, på grund af dets synergiske virkninger i forbindelse med sur deposition. Det vil blive overvejet at udvikle økologiske luftkvalitetsnormer på fællesskabsplan, som f.eks. omfatter sur deposition i skove og andre sårbare økosystemer.

4.1.9. Uden for Fællesskabet vil en koordineret international indsats mod luftforureningen stadig være af største vigtighed; selv når Fællesskabet har bragt orden i sine egne affærer, må det stadig, hvis der virkelig skal opnås fremskridt, fortsat spille en aktiv og konstruktiv rolle i arbejdet i internationale organer, såsom f.eks. Den økonomiske kommission for Europa og Den internationale Atomenergikommission samt gennem relevante internationale organisationer, når som helst og hvor som helst der findes og drøftes luftforureningsproblemer.

4.2. **Ferskvand og havet**

4.2.1. I det tredje handlingsprogram var det anført, at Kommissionen ville videreføre de foranstaltninger, der var iværksat under de to første programmer, og at den ville gennemføre direktiver, afgørelser og beslutninger vedtaget af Rådet med henblik på at forebygge og nedbringe vandforurening. Disse direktiver, afgørelser og beslutninger vedrørte navnlig opstilling på fællesskabsplan af kvalitetsnormer for bestemte anvendelser af vand (hidtil er overfladevand, drikkevand, badevand og grundvand dækket sammen med vand til fiske- og skaldyropdræt), samt nedbringelse af forurening forårsaget af udledning af visse farlige stoffer i vandmiljøet. I det tredje program var det anført, at der specielt skulle sættes ind på følgende områder:

— bekæmpelse af forurening med farlige stoffer,

— bekæmpelse af forurening forårsaget af olieudledninger,

— overvågning af og kontrol med vandkvalitet med henblik på forbedring heraf samt nedbringelse af forurening.

4.2.2. Disse prioriteter vil også gælde for det fjerde handlingsprogram på miljøområdet, og Kommissionen vil stille passende forslag i forbindelse med alle disse områder. Det bør imidlertid derudover understreges, at prioriteten tillagt havforurening støt bliver større, og at Kommissionen i den forbindelse vil lægge særlig vægt på andre farlige stoffer, der transporteres til havs, såvel som på olie. Kommissionen har i KOM(86) 327 ligeledes anført, at den vil overveje at foreslå EF-emissionsnormer baseret på den bedste tilgængelige teknologi for nukleare anlæg, og at stille forslag om Fællesskabets indgåelse af London-konventionen om dumpning.

4.2.3. For så vidt angår vandforurening forårsaget af udledning af farlige stoffer i vandmiljøet, kunne der være anledning til på ny at overveje fordele og begrænsninger ved den såkaldte »parallelle« fremgangsmåde, der blev indført ved direktiv 76/464/EØF som anført i punkt 3.3. De to fremgangsmåder er ikke lige godt tilpasset til at klare punktkilder eller diffuse kilder til forurening. Kommissionen vil overveje muligheden af at udvikle forslag til en mere kohærent forureningsbekæmpelsespolitik, som omfatter begge typer forureningskilde, og som involverer en mere skarptskelnende anvendelse af hvert enkelt eller begge af disse parallelle fremgangsmåder.

4.2.4. Kommissionen har i mellemtiden til hensigt at fortsætte med en detaljeret gennemførelse af direktiv 76/464/EØF. Nu da det generelle rammedirektiv for fastsættelse af emissionsgrænser og kvalitetsmål-

(1) EFT nr. L 188 af 16. 7. 1984, s. 20.

sætninger for farlige stoffer er blevet vedtaget (1), kan arbejdet med at opstille værdier for stoffer blandt de 129 på »den sorte liste« (bilag I) over stoffer offentliggjort af Kommissionen i 1982 (2) skride hurtigt frem. Kommissionen vil stille forslag om værdier for mange af disse stoffer i den periode, der dækkes af det fjerde handlingsprogram på miljøområdet. Arbejdet vedrørende »den grå liste« (bilag II) over stoffer vil ligeledes fortsætte, og Kommissionen har til hensigt at stille forslag om kvalitetsmålsætninger for en række af disse stoffer, navnlig bly, kobber, nikkel og zink, hvis dette viser sig nødvendigt på grundlag af erfaringer høstet på nationalt plan.

4.2.5. Selv med stadig større tempo i arbejdet som anført ovenfor, vil foranstaltningerne for at beskytte Fællesskabets vandmiljø imidlertid ikke på nogen måde være komplet. Det vil blive nødvendigt med nye aktioner på en række områder. Kommissionen har til hensigt at fremsætte forslag til direktiver om kontrol med og nedbringelse af vandforurening forårsaget af spredning eller udledning fra dyreopdræt og overdreven brug af gødningsstoffer og pesticider; rådgivnings- og uddannelsesforanstaltninger skal øge landmændenes bevidsthed over for mulige problemer, og landbruget ville på denne måde bidrage som andre sektorer til Fællesskabets bestræbelser på at nedbringe vandforureningen. Kommissionen vil ligeledes foreslå mindstenormer, der skal opnås på lang sigt i alle Fællesskabets vandområder, og vil igen undersøge spørgsmålet om indførelse af kvalitetsnormer for andre anvendelser af vand end dem, der er nævnt i punkt 4.2.1, navnlig for industriens og landbrugets anvendelse af vand.

4.2.6. For så vidt angår havbeskyttelse vil hovedformålene med fremtidige aktioner være:

— gennemførelse af relevante internationale konventioner og protokoller, som Fællesskabet er kontraherende part i (3) samt aktiv deltagelse i arbejdet i andre internationale organer, som er beskæftiget med havforurening (4);

— udvikling af en strategi og en handlingsplan (MEDSPA) for beskyttelse af middelhavsområdet (herunder selvfølgelig Middelhavet), som anført i Kommissionens meddelelse til Rådet af 24. april 1984 (5);

— gennemførelse af den erklæring, der blev vedtaget af de kontraherende parter i Barcelona-konventionen på det 4. ordinære møde i Genova (september 1985);

— gennemførelse af de beslutninger, der blev truffet på den første Nordsø-konference, samt aktiv deltagelse i den anden konference, som skal finde sted i 1987;

— nedbringelse af landbaserede emissioner af forurenende stoffer til havet fra floder og dumpning af affald samt ved tilførsel fra luften;

— harmoniseret gennemførelse på fællesskabsplan af valgfrie bilag til MARPOL-konventionen 1973-78;

— udvikling og praktisk gennemførelse af Fællesskabets informationssystem for beredskab, navnlig i forbindelse med udledning på havet af skadelige stoffer;

— videreførelse af programmet for demonstrationspilotprojekter vedrørende beskyttelse af havet mod olie og andre kemiske stoffer; disse projekter sigter mod at forbedre de nationale muligheder for at sætte ind i nødstilfælde og/eller udvikle nye midler eller metoder til at klare store udslip; de vil ligeledes bidrage til at fastlægge måder, hvorpå aspekter af skibsbygningen, midler til stuvning af lasten samt emballering og mærkning af skadelige stoffer, der transporteres i containere, kan være til hjælp i ulykkestilfælde;

— uddannelse af de ansvarlige for bekæmpelse af havforurening forårsaget af olie og skadelige stoffer;

— bedre integrering af miljøkrav i søfartspolitikken.

I forbindelse med alle disse aktionsområder vil Kommissionen tage alle mulige hensigtsmæssige initiativer i nært samråd med medlemsstaterne, enten gennem Rådets instanser eller via de relevante rådgivende udvalg.

(1) EFT nr. L 181 af 4. 7. 1986.

(2) EFT nr. C 176 af 14. 7. 1982.

(3) — Barcelona-konventionen om beskyttelse af Middelhavet mod forurening og de fire hertil knyttede protokoller (dumpning, landbaseret forurening, uforudsætlig forurening, særlig beskyttede områder);
— Paris-konventionen om forebyggelse af landbaseret havforurening;
— Bonn-overenskomsten om samarbejde ved bekæmpelse af forurening af Nordsøen med olie og andre skadelige stoffer.

(4) F.eks. IMO, UNEP, Port State Control, ILO.

(5) EFT nr. C 133 af 21. 5. 1984.

4.2.7. Ud over de ovenfor beskrevne foranstaltninger mener Kommissionen, at der er behov for en række specifikke, forebyggende foranstaltninger. Disse omfatter navnlig forbedring af modtageanlæg for olieholdigt affald og andet skibbårent affald, samt forbedrede ordninger for skrald. Kommissionen vil stille egnede forslag.

4.2.8. Andre spørgsmål, der både vedrører ferskvand og havet, som Fællesskabet i stadig større grad må være opmærksom på, omfatter spørgsmål vedrørende håndtering og bortskaffelse af forurenede sedimenter, eutrofiering af vandområder i visse dele af Fællesskabet, samt ajourføring af listen over farlige stoffer. Disse spørgsmål vil blive undersøgt tilbundsgående af Kommissionen, og der vil fortsat blive truffet egnede tiltag desangående.

4.2.9. Forbedring af vandforsyningen og -forvaltningen vil fortsat være en vigtig opgave for Fællesskabet, navnlig i semi-aride regioner og på mindre øer i Fællesskabet. Kommissionen vil fortsat hellige en del af sin indsats til dette spørgsmål, og vil være særlig opmærksom herpå i sit arbejde vedrørende middelhavsområdet under MEDSPA.

4.2.10. Kommissionen vil ligeledes fortsat deltage aktivt i arbejdet i Rhin-kommissionen med henblik på at sikre en forbedret beskyttelse af Rhinen mod alle former for forurening. Derudover deltager Kommissionen sammen med Forbundsrepublikken Tyskland i forhandlingerne om ordninger for miljøbeskyttelse vedrørende Donau.

4.3. **Kemikalier**

4.3.1. Prioriteterne vil fortsat være gennemførelse af anmeldelsessystemet for nye kemikalier (direktiv 79/831/EØF) samt klassificering, emballering og etikettering af nye og eksisterende kemikalier (1).

4.3.2. Det anmeldelsessystem, der blev indført ved direktiv 79/831/EØF, gør det muligt for Kommissionen og medlemsstaterne at overvåge risici omkring samt distribution og anvendelser af kemikalier, der er markedsført efter 18. september 1981. Der er behov for en lignende procedure for den integrerede risikovurdering af »eksisterende kemikalier« (dem der var markedsført inden denne dato og opført i den europæiske fortegnelse over eksisterende kemikalier (EINECS)).

4.3.3. Der vil blive foreslået et direktiv, som skal give en omfattende struktur for risikovurdering og bestemmelser for eksisterende kemikalier, hvor der er behov for en sådan vurdering. I dette direktiv vil der blive fastlagt en procedure for behandling af en prioriteret liste over de kemikalier, der øjeblikkelig skal tages fat på, såvel som fastlæggelse af, hvordan der kan samles oplysninger, kræves afprøvning og foretages en vurdering af risikoen for mennesker og miljø. Det kunne ligeledes være et instrument til at koordinere udviklingen i kontrolstrategier for kemikalier, hvor dette viser sig at være nødvendigt.

4.3.4. Kommissionen vil fortsat revidere klassificeringssystemerne, afprøvningskravene og afprøvningsretningslinjerne, som er fastlagt i miljødirektiverne, med henblik på at opnå yderligere rationalisering, hvor dette er muligt. Den vil navnlig tage hensyn til det arbejde, der i øjeblikket foretages i OECD og andre steder med hensyn til udvikling, validering og anvendelse af alternative ikke-dyrebaserede metoder, hvor der anvendes færre dyr, eller som omfatter mindre smertefulde fremgangsmåder.

4.3.5. Den stoforienterede behandling af miljøforureningsproblemer, der opstår i forbindelse med de udbredt anvendte stoffer og/eller kemikalier, er blevet beskrevet tidligere (jf. punkt 3.2). Som anført vil denne fremgangsmåde

— tage hensyn til et bestemt forurenende stofs tilstedeværelse, uanset kilde,

— arbejde henimod en integreret risikovurdering, der tager de forskellige veje i betragtning, hvorigennem menneske og miljø udsættes for forurenende stoffer,

— føre til valg med hensyn til de mest effektive foranstaltninger (lovgivning eller andre former for foranstaltninger) til at løse de opståede problemer.

Kommissionen følger allerede denne fremgangsmåde i sit arbejde vedrørende bestemte stoffer, som anvendes i udstrakt grad, og som spredes vidt og bredt i miljøet — navnlig cadmium og bly. Der vil blive stillet hensigtsmæssige forslag.

(1) EFT nr. L 259 af 15. 10. 1979, s. 10.

4.3.6. Et andet større nyt udfald vil blive de integrerede bestemmelser for farlige kemikalier. Kommissionen vil undersøge, hvorvidt den eksisterende EF-lovgivning er hensigtsmæssig, navnlig direktivet om markedsføring og anvendelse af kemikalier (79/663/EØF [1]), som hidtil har været anvendt til kontrol af bl.a. PCB og asbest.

4.3.7. Der er allerede blevet foreslået lovgivning og EF-aktion på internationalt plan med hensyn til eksport og import af farlige kemikalier, som er bandlyste, eller hvorom der gælder strenge regler i Fællesskabet. Men spørgsmålet om eksport af farlige industriprocesser og anlæg til ikke-EF-lande er stadig et højt prioriteret spørgsmål. Fællesskabet burde udarbejde bestemmelser for eksport af farlige industriprocesser baseret på de oplysninger og den erfaring, der er opnået i henhold til direktivet om større ulykker og risici (82/501/EØF [2]): så snart der er høstet tilstrækkelig erfaring gennem dette direktiv, vil Kommissionen stille egnede forslag.

4.3.8. Som en anden mulig anvendelse af erfaringer fra direktiv 82/501/EØF vil Kommissionen undersøge, hvorvidt procedurerne i dette direktiv for intern sikkerhed, uheldsforebyggelse, beredskabsplanlægning, uddannelse, information osv. eventuelt kunne anvendes på nukleare anlæg. Der vil så hurtigt som muligt blive aflagt beretning for Rådet om dette spørgsmål.

4.3.9. Det må mere generelt erkendes, at den internationale overførsel og produktion af farlige kemikalier, affald og anlæg er årsag til en stadig og hurtigt omsiggribende bekymring. På dette område kan ulykker, skønt de heldigvis er sjældne, være frygtelig ødelæggende (Seveso og Bhopal). Ud over den fortsatte gennemførelse og udvikling af EF-lovgivningen for farlige kemikalier (som beskrevet ovenfor) og om grænseoverskridende overførsel af giftigt og farligt affald (jf. punkt 5.3), er der behov for øjeblikkelig aktion for på internationalt plan at udvikle passende kontrolforanstaltninger samt anmeldelses- og godkendelsesprocedurer, som giver en høj grad af sikkerhed uden at hindre lovlig fremstilling af og handel med farlige produkter. Det er en stor opgave for Fællesskabet i samarbejde med OECD og FN at fremme en hurtig udvikling af en verdensomspændende adfærdskodeks som supplement til specifikke lovbestemmelser, som skal dække nogle aspekter af disse spørgsmål, og Kommissionen vil tage initiativ med henblik herpå.

4.3.10. Fællesskabet er side om side med medlemsstaterne allerede kontraherende part i den internationale konvention om beskyttelse af ozonlaget. Der er ved at blive udarbejdet en protokol om chlorfluorcarboner (CFC). Fællesskabet har ved flere rådsbeslutninger begrænset anvendelsen af CFC i Fællesskabet, og det er vigtigt, at det bliver kontraherende part i den internationale protokol. Kommissionen deltager sammen med medlemsstaterne aktivt i det forberedende arbejde, som er igang, og der vil på passende stadier blive stillet forslag om et mandat til at forhandle den endelige tekst.

### 4.4. Bioteknologi

4.4.1. Udviklingen i bioteknologi har i de seneste år været drastisk og har haft større politiske følger for Fællesskabet. Kommissionen har spillet en hovedrolle med hensyn til udvikling af Fællesskabets strategi for europæisk bioteknologi, herunder navnlig udvikling af en rationel indfaldsvinkel til DNA-rekombinant forskning. Fællesskabet har også for længst udarbejdet forskrifter, som den fortsat ajourfører om nødvendigt på visse områder af bioteknologiens anvendelse, herunder f.eks. levnedsmidler, lægemidler og landbrug. Forskning vedrørende risikovurderingsteknikker indgår i det løbende handlingsprogram for forskning vedrørende bioteknologi 1985-89, og dette vil blive videreført og udbygget, når programmet revideres.

4.4.2. Ud fra et miljøbeskyttelsessynspunkt er to aspekter vigtige. Bioteknologi kan på den ene side være en hjælp til miljøbeskyttelse, f.eks. i vandrensningen, til at reducere det organiske affalds biologiske iltforbrug i industrier, der forarbejder biologiske materialer, og til afgiftning af affald. Der er på den anden side utvivlsomt en del ængstelse hos offentligheden over for fremmedartetheden ved de senere fremskridt inden for gensplejsning, og navnlig ved den sandsynlige meget omfattende anvendelse i landbruget og miljøet af nye organismer og de mulige farer forbundet hermed.

4.4.3. Det europæiske Fællesskab har en indlysende interesse i at kontrollere de mulige risici, der er forbundet med bioteknologi; da nye eller nyskabte organismer kan formere sig, kan de forårsage proble-

(1) EFT nr. L 262 af 27. 9. 1976, s. 201.
(2) EFT nr. L 230 af 5. 8. 1982.

mer, som kan sammenlignes med dem, der opstod tidligere ved naturlige patogeners indtrængen i nye miljøer (f.eks. elmesyge). Desuden betyder den hurtige udvikling i de industrier, der anvender moderne gensplejsningsteknikker, at de bioteknologiske processer og produkters potentielle miljøvirkninger kan mangedobles hurtigt, hvis der ikke træffes passende forholdsregler.

4.4.4. Lang tids erfaring inden for sundhedsvæsen og miljøbeskyttelse viser, at det er bedre så vidt muligt at vurdere de eventuelle risici forud for storstilet produktion, således at der om nødvendigt kan træffes forebyggende foranstaltninger. De innoverende virksomheder har naturligvis pligt til at fremskaffe de oplysninger, som de pågældende myndigheder har brug for til denne vurdering. Sådanne vurderinger kunne ligeledes suppleres af en *efterfølgende* overvågning i lyset af de indhøstede erfaringer.

4.4.5. Alt taler for, at disse foranstaltninger bør træffes på fællesskabsplan — både for at beskytte EF-borgernes sundhed og miljø og for at beskytte fællesmarkedet mod ensidige nationale bestemmelser. Drøftelserne med højtstående embedsmænd i medlemsstaterne har vist, at Fællesskabet bør gøre en hurtig og afgørende indsats for at sikre, at der er en omfattende rammelovgivning for udviklingen af processer og produkter, der involverer potentielt farlige nye organismer. Kommissionen har derfor allerede via et særligt udvalg — Biotechnology Regulation Interservice Committee (BRIC) — iværksat arbejdet med vurdering og yderligere udvikling af nødvendige sundheds- og miljøbestemmelser på dette område.

4.4.6. Der kan derfor blive behov for en helhedsorienteret indfaldsvinkel til beskyttelse af miljøet mod mulige risici forbundet med genetisk modificerede eller fremmedartede organismer, idet der tages hensyn til:

1. de fremstillede organismers natur (og potentielle levedygtighed i miljøet),

2. de anvendte produktionsprocesser,

3. udledning i miljøet,

4. praksis i forbindelse med bortskaffelse og forvaltning af affald,

5. uheldsforebyggelse og risicienes art ved udslip i miljøet,

6. anvendelsesmetoder og steder, når der planlægges udsætning i miljøet,

7. detektion og overvågning af samt kontrol med organismernes overlevelse, formering og spredning,

8. udsatte befolkningsgrupper og eksponeringsveje,

9. organismernes virkninger på mennesker, andre arter og økosystemer.

4.4.7. Der kan ikke skelnes fundamentalt mellem de typer risici, der opstår ved allerede eksisterende organismer, organismer der fremstilles ved traditionelle midler til genetisk ændring og de organismer, der fremstilles ved langt mere præcise metoder i den moderne bioteknologi. De meget forskellige og det store udbud af nye anvendelser, der udvikles for genetisk ændrede organismer, kunne imidlertid øge risikoskalaen for disse nye anvendelser, medmindre udviklingen foregår inden for rammerne af veldefinerede forskrifter.

4.4.8. Med hensyn til bestemmelser vedrørende nye organismer må der skelnes mellem risici på to forskellige anvendelsesområder: på den ene side risikoen for fysisk indesluttet industriel anvendelse af genetisk manipulerede mikroorganismer, som sandsynligvis ikke kræver foranstaltninger, der er væsensforskellige fra andre tidligere trufne foranstaltninger, og på den anden side risici forbundet med udsætning af nye organismer i miljøet (såsom levende vacciner, mikroorganismer til afgiftning af affald eller biologisk skadedyrsbekæmpelse eller nye plante- og dyrearter), hvor tidligere erfaringer (f.eks. med økologiske virkninger for eksisterende populationer af indførelse af »fremmede« arter) har vist, at det er nødvendigt med særlige forholdsregler.

4.4.9. Kommissionen har til hensigt at vurdere behovene og fremsætte egnede forslag for Rådet på to områder:

1. klassificering, fysisk indeslutning og kontrol af risikoen for mennesker og miljø ved fremstilling, anvendelse og bortskaffelse af nye organismer;

2. anmeldelse og høring vedrørende planlagt anvendelse af nye organismer i miljøet.

På førstnævnte område vil det sandsynligvis blive nødvendigt at harmonisere normer og procedurer for klassificering, indeslutning, ulykkesbekæmpelse, katastrofeplan og -afhjælpning, samt bortskaffelse, som affald, af potentielt farlige organismer, der anvendes ved industriel fremstilling. I forbindelse med udsætning vil der sandsynligvis blive behov for at opstille en europæisk anmeldelses- og godkendelsesordning for udsætning i miljøet af nye organismer.

4.4.10. Eftersom endnu ingen medlemsstater (eller andre lande, for den sags skyld) har indført omfattende lovgivning på dette område, har Fællesskabet nu en glimrende lejlighed til at udvikle hensigtsmæssige regler for Fællesskabet selv, der kan tjene som model for andre lande. Kommissionen vil, sideløbende med den ovennævnte fællesskabsaktion, søge at øge virkningerne af denne aktion gennem forhandlinger med OECD og andre internationale organisationer.

4.4.11. Kommissionen agter endvidere at fortsætte og udbygge den videnskabelige forskning vedrørende vurdering af risiciene i tilknytning til udvikling og anvendelse af biologisk virksomme stoffer.

### 4.5. Støj

4.5.1. Alle hidtil vedtagne EF-direktiver om støj har drejet sig om støj fra produkter. De sætter grænser for tilladte støjemissioner fra firhjulede køretøjer, traktorer, motorcykler, byggeanlæg, fly og græsplæneklippere. Derudover drøftes der i Rådet direktiver, hvori er fastsat emissionsgrænser for helikoptere og jernbanekøretøjer samt krav om støjvaredeklaration på husholdningsapparater.

4.5.2. Nu opstår spørgsmålet om, i hvilket omfang Fællesskabet bør beskæftige sig med støjspørgsmål, som ikke specielt er tilknyttet produkter. Selv om det andet handlingsprogram tvetydigt talte om at »fastlægge og gennemføre en støjbekæmpende EF-politik«, i henhold til hvilken Kommissionen skulle foreslå et program med en generel ramme for en række foranstaltninger, der skulle træffes på forskellige planer for at bekæmpe støj (herunder kvalitetsmålsætninger, zoneinddelingsspørgsmål, støjafgifter osv.), er Kommissionen i praksis (på grund af begrænsede personaleressourcer) endnu ikke kommet videre end til regler for de enkelte produkter.

4.5.3. Støj er imidlertid et miljøproblem, der praktisk talt berører hver enkelt EF-borger, og som i henhold til opinionsundersøgelser stadig er meget vigtigt. Kommissionen har således til hensigt under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet at forsøge at nå fremskridt inden for en række spørgsmål. Disse omfatter:

— fastlæggelse af kvalitetsmålsætninger eller retningslinjer, der sætter grænser for støjniveauet i miljøet under forskellige omstændigheder;

— bestemmelser for tilladt støj fra reservelyddæmpere til motorcykler;

— indførelse af støjinspektionsforanstaltninger i medlemsstaternes ordninger for syn af køretøjer;

— udvidelse af de gældende EF-direktiver om flystøj, således at de indeholder en »ikke-additionsregel« for på denne måde at sætte ICAO-normerne, bilag 16, kapitel 3, i kraft i Fællesskabet på et som vedtaget tidligt tidspunkt;

— udvikling af en fælles fremgangsmåde for støjrelaterede landingsafgifter for fly (noget som fuldt ud er i overensstemmelse med forureneren betaler-princippet).

4.5.4. Generelt vil Kommissionen sigte mod at kombinere fastlæggelse af støjemissionsgrænser for specifikke produkter med fastsættelse af støjniveauer for miljøet. Kommissionen vil derudover overveje eventuel anvendelse af afgifter (eller andre økonomiske instrumenter) med det sigte at modvirke støjende produkter og fremme støjsvage produkter, og således lægge pres på fabrikanter til at udvikle mindre støjende produkter. Kommissionen vil i samarbejde med de relevante standardiseringsorganer (såsom ISO) yderligere forsøge at finde et grundlag for vurdering af støj fra trafik, industri, bygge- og anlægsarbejder osv.

### 4.6. Nuklear sikkerhed

4.6.1. Det er klart, at Fællesskabets stadig større engagement med hensyn til sikker anvendelse af kernekraft inden for de rammer, der er fastlagt i Euratom-traktaten (sammen med andre civile anvendelser af radioaktive materialer) rejser betydelige spørgsmål, for så vidt angår miljøbeskyttelse.

4.6.2. I sin meddelelse til Rådet om følgerne af Tjernobyl-ulykken (1) meddelte Kommissionen, at den havde til hensigt at udarbejde forslag til en kohærent politik rettet mod beskyttelse af arbejdstagere, offentligheden og miljøet. Den forebyggende politik, som er udstukket i meddelelsen (ud over de foranstaltninger, der træffes i katastrofetilfælde), er selvfølgelig fuldt ud i overensstemmelse med den forebyggende fremgangsmåde, som er kernen i Fællesskabets miljøpolitik.

4.6.3. Hidtil har der været sikret en høj grad af miljøbeskyttelse mod radioaktivitet gennem Euratom-traktaten, der fokuserer på at opnå internationalt vedtagne strålingsbeskyttelsesniveauer for Fællesskabets

(1) KOM(86) 327 endelig udg.

borgere samtidig med krav om, at alle påvirkninger holdes så lave som rimeligt opnåelige (ALARA). Formålet med denne fremgangsmåde er at sikre, at menneskets eksponering reduceres til niveauer, som under alle omstændigheder overholder internationale normer og de tilsvarende grundlæggende sikkerhedsnormer som fastlagt i Fællesskabets direktiv (1). Kommissionen har imidlertid erkendt, både i sin meddelelse om følgerne af Tjernobyl-ulykken og i den efterfølgende meddelelse om »udbygning af EF-foranstaltningerne til gennemførelsen af Euratom-traktaten, kapitel III« (2), at en række specifikke miljøaspekter af nuklear sikkerhed (ud over strålingsbeskyttelsesaspekterne) nu må undersøges tilbundsgående.

4.6.4. Disse aspekter omfatter følgende:

— spørgsmålet om, hvorvidt emissionsnormkoncepter bør gælde for nukleare anlæg, velvidende at de grundlæggende normer under alle omstændigheder fortsat vil gælde:

— problemerne omkring harmonisering af sikkerhedskriterier og de foranstaltninger, der skal træffes;

— spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelserne i Euratoms grundlæggende normer vedrørende forebyggende foranstaltninger med henblik på at mindske uheldsrisikoen, såsom underrettelse om nukleare anlægs grundlæggende tekniske data og nødplaner, anvendes korrekt og tilstrækkeligt til at beskytte befolkningen;

— transport af farlige materialer (herunder radioaktive materialer), som siden Mont Louis-ulykken i 1984 har været genstand for en undersøgelse. Som anført i punkt 5.3.7 vil der om kort tid blive tilsendt Rådet en fuldstændig beretning, hvori det er anført, at Kommissionen påtænker at fremsende forslag om gennemførelse i Fællesskabets forskrifter af bestemmelserne i relevante internationale aftaler om transport af sådanne materialer for international trafik; Kommissionens forslag vil ligeledes søge at sikre, at medlemsstaterne indfører bestemmelser vedrørende national transport baseret på de samme principper;

— forvaltning af radioaktivt affald. Her er den generelle indstilling, at arbejdet i forbindelse med Fællesskabets forskningsprogram og handlingsplan (1988-1992) skrider frem på tilfredsstillende vis; Kommissionen mener imidlertid, at forvaltning af nukleart affald stadig er et spørgsmål, der vedrører miljøet. Det vil blive nødvendigt at udbygge Fællesskabets politik med udgangspunkt i resultaterne af det arbejde, der allerede foreligger, navnlig inden for rammerne af Fællesskabets forskningsprogrammer, med henblik på at udvikle klare retningslinjer på fællesskabsplan for bortskaffelse af sådant affald. Kommissionen mener ligeledes, at for så vidt angår bortskaffelse af radioaktivt affald til havs (som omfattes internationalt af London-konventionen om dumpning), er det yderst ønskeligt, at Fællesskabet som sådant deltager i arbejdet under denne konvention; forslag med henblik herpå vil blive forelagt Rådet inden udgangen af 1986.

4.6.5. Kommissionen bliver generelt stadig mere opmærksom på de potentielle følger for miljøet af alle slags nukleare anlægs drift og udledninger, og på den politik og de fremgangsmåder, der hersker i forbindelse med forvaltning og bortskaffelse af radioaktivt affald. I forbindelse med videreførelsen af Kommissionens forpligtelser i henhold til Euratom-traktaten (og også forpligtelserne i henhold til den ændrede EØF-traktat) har den til hensigt at holde nøje øje med miljøbeskyttelsesspørgsmålet i forbindelse med udnyttelsen af nuklear energi (og andre civile anvendelser af radioaktive materialer), og den vil stille egnede forslag til fællesskabsaktioner på området.

## 5. FORVALTNING AF MILJØRESSOURCER

### 5.1. Bevarelse af natur og naturressourcer

5.1.1. Der bør under det fjerde handlingsprogram på miljøområdet ske visse betydningsfulde udviklinger inden for naturfredning. Det er næppe forkert, at ingen områder inden for miljøpolitikken vækker offentlighedens interesse og deltagelse i samme grad som behovet for at beskytte natur og omgivelser, landskab, fauna og flora mod yderligere ødelæggelse eller rovdrift. Det første handlingsprogram, som blev vedtaget i 1973, indeholdt en række vigtige kapitler om beskyttelse af naturmiljø, og også i de to følgende programmer blev der lagt vægt herpå.

(1) EFT nr. L 246 af 17. 9. 1980, ændret ved EFT nr. L 265 af 5. 10. 1984.
(2) KOM(86) 434 endelig udg.

5.1.2. Der er nu gået mere end seks år siden Rådet vedtog sit direktiv og sin resolution om beskyttelse af vilde fugle (79/409/EØF (1)). Det er naturligvis af afgørende vigtighed at sikre, at både direktivet og resolutionen gennemføres fuldt ud i medlemsstaterne. Også en effektiv gennemførelse af forordning (EØF) nr. 3626/82 om gennemførelse i Fællesskabet af konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter (CITES) (2) er vigtig. Begge foranstaltninger er af største betydning for bevarelse både inden for Fællesskabet og uden for dets grænser. Den fortsatte gennemførelse af begge må derfor prioriteres under hele det fjerde handlingsprogram på miljøområdet. Men dette i sig selv er ikke nok; tiden er nu inde til, at Fællesskabet og dets medlemsstater gør en vigtig ny indsats til fordel for naturfredning.

5.1.3. Nogle af de aktioner, som planlægges på andre områder, f.eks. de mulige ændringer af den fælles landbrugspolitik, som skildres i Kommissionens meddelelse til Rådet og Parlamentet af 15. juli 1985 (udsigter for den fælles landbrugspolitik) (3) og af 18. december 1985 (en fremtid for EF's landbrug) (4) kan, hvis de udføres, få en gavnlig virkning på naturen og naturfredningen. Foranstaltninger, som skal begrænse forureningen af luft, vand og jord, vil også gavne plante- og dyrelivet. Forslagene til ændring af strukturpolitikken er et vigtigt skridt i denne retning (5). Gennemførelsen af de procedurer for vurdering af indvirkning af miljøet, som er opstillet i Rådets direktiv af 27. juni 1985 (85/337/EØF (6)), kan bidrage til, at nogle af de mere umiddelbare farer for naturmiljøet undgås. Disse foranstaltninger vil dog ikke være nok i sig selv.

5.1.4. Hvad der virkelig behøves er et fællesskabsmiddel, hvormed ikke blot fugle, men alle former for dyre- og planteliv, og ikke blot fugles, men også dyrs og planters tilholdssteder kan beskyttes, med andre ord en mere omfattende ramme, som kan sikre, at der over hele Fællesskabet træffes positive foranstaltninger til beskyttelse af alle former for dyre- og planteliv og dettes tilholdssteder. Sådanne foranstaltninger bør tage sigte på de tre vigtigste målsætninger i verdensfredningsstrategien:

— opretholdelse af vigtige økologiske processer og livsbetingende systemer,

— bevarelse af genetiske forskelligheder,

— forsvarlig udnyttelse af arter og økosystemer.

5.1.5. Kommissionen vil fremsætte egnede forslag i denne retning. Kommissionen er også ved at udarbejde en detaljeret liste over områder i hele Fællesskabet, der er beskyttet i forskellige kategorier. En sådan liste er en nødvendig forudsætning for den konsekvente gennemførelse af den form for rammeordning, der er omhandlet i det ovenstående.

5.1.6. Det er klart, at der inden for denne ramme er brug for øjeblikkelig handling, hvis truede planter og dyrearter, som f.eks. dem, der er opført i bilagene til Bern-konventionen, skal beskyttes. Det fremgår af de seneste rapporter, at Bern-konventionen ligesom andre steder kun er blevet gennemført i ringe grad i Fællesskabets medlemsstater. Et omfattende grundlag for naturbeskyttelsesforanstaltninger på fællesskabsplan kan utvivlsomt bidrage til at forbedre situationen for truede plante- og dyrearter i Fællesskabet og samtidig medvirke til, at de tre målsætninger i verdensfredningsstrategien kan opfyldes.

5.1.7. Foruden fællesskabsforanstaltninger af den her nævnte art bør »naturfredningsafsnittet« i Fællesskabets forordning (EØF) nr. 1872/84 (7) om fællesskabsaktioner på miljøområdet udvides og således bidrage til opfyldelsen af de opstillede målsætninger. Det ville ikke være hverken logisk eller hensigtsmæssigt at begrænse dets rækkevidde til de arter, som omfattes af fugledirektivet. Andre politikkers potentielle bidrag til naturfredningsformål vil også være af betydning. Kommissionen har til hensigt at overveje mulighederne for at øge omfanget af denne form for aktioner, efterhånden som den fælles landbrugspolitik fortsat afpasses efter tidens krav.

(1) EFT nr. L 103 af 25. 4. 1979.
(2) EFT nr. L 384 af 31. 12. 1982.
(3) KOM(85) 333 af 13. 7. 1985.
(4) KOM(85) 750 af 18. 12. 1985.
(5) KOM(85) 188 endelig udg.
(6) EFT nr. L 175 af 5. 7. 1985.
(7) EFT nr. L 176 af 13. 7. 1984.

5.1.8. En fællesskabsramme for naturfredning skal ikke blot omfatte miljøorganisationer og miljøministerier, men også langt mere omfattende interesser, herunder industri, handel og landbrug. Der skal frem for alt tilskyndes til øget bevidsthed og større forståelse, og der skal opnås vilje til at gøre en indsats på et område, hvor der kun sjældent opnås en øjeblikkelig økonomisk gevinst. Af denne årsag — og også på grund af emnets specifikke betydning og store offentlige bevågenhed — vil naturfredning være et markant træk i de aktiviteter, der finder sted i løbet af det europæiske miljøår.

5.1.9. I kapitlet om miljøpolitik i Kommissionens arbejdsprogram for 1985 erklærede Kommissionen:

»Forbedring af livskvaliteten omfatter ligeledes dyrebeskyttelse i medlemsstaterne og i disses forhold til resten af verden. De regelmæssige drøftelser af jagtmetoderne for sælunger må ikke overdøve de store spørgsmål omkring udnyttelse af dyr i Europa: dyreforsøg, industrialisering af metoderne for produktion af, handel med, forarbejdning af dyr beregnet til forbrug. Kommissionen vil undersøge alle de foranstaltninger, der kan træffes på disse områder.«

Det bliver vigtigt som led i det fjerde miljøprogram at sætte mere kød på denne korte erklæring.

5.1.10. Der vil blandt andet blive lagt vægt på bedre gennemførelse af gældende EF-direktiver vedrørende dyrenes beskyttelse og på forslag til nye EF-foranstaltninger, hvor dette er påkrævet, f.eks. vedrørende beskyttelse af forsøgsdyr og husdyrs velfærd.

5.2. **Jordbundsbeskyttelse**

5.2.1. Der er voksende erkendelse af, at jordbundsbeskyttelse kræver særlig opmærksomhed. Dette skyldes først og fremmest erkendelsen af de stigende trusler mod jordbunden og den lidte skade. For det andet er det, som allerede nævnt i afsnit 3, klart, at en tilfredsstillende forureningsovervågningspolitik ikke kan begrænses til sektorbestemte foranstaltninger, og at, for så vidt jordbunden angår, aktioner, som udelukkende begrænser sig til forvaltning af affald, ikke i sig selv er tilstrækkelige til at opnå den fornødne beskyttelse. Med hensyn til jorderosion har indsatsen for at fortsætte landbruget i forbindelse med direktivet om ugunstigt stillede områder (1) og flere særforanstaltninger vedrørende brandkontrol bidraget til at løse dette problem.

5.2.2. Det er imidlertid ikke let at beskytte jordbunden, fordi den er et kompleks medium, har utallige indbyrdes forbindelser med andre medier og tjener utallige formål (f.eks. reservoir og filter for vand, oplagring af primære mineralske stoffer, udgangspunkt for menneskelig virksomhed).

5.2.3. Truslerne mod jordbunden fordeler sig på tre kategorier:

— forurening med skadelige stoffer (eller biologisk vanskeligt nedbrydelige stoffer) af forskellig oprindelse (byaffald, landbrugs- eller industriaffald; landbrugskemikalier, sur nedbør osv.);

— ødelæggelse af den fysiske eller kemiske struktur; erosion, naturkatastrofer, sammenpakning fra kørsel med tunge maskiner;

— misbrug og affald som følge af pladskrævende aktiviteter.

5.2.4. En alsidig behandling af spørgsmålet om jordbeskyttelse under hensyntagen til disse træk er nødvendig for at imødegå truslerne.

5.2.5. Kommissionen vil derfor i den nærmeste fremtid gå i gang med at udvikle en sådan samlet fællesskabsplan til supplering af de nuværende foranstaltninger. I denne forbindelse vil Kommissionen fremsætte forslag til særforanstaltninger med henblik på at imødegå de tre største årsager til forringelse af jordbunden: forurening, fysisk ødelæggelse og misbrug af jordbunden. Disse forslag vil gå ud på,

— at udbygge ordningerne for samordning af forskellige politikker, for at sikre, at der tages mere effektivt hensyn til jordbundsbeskyttelse, navnlig inden for Fællesskabets politik på landbrugs- og regionaludviklingsområdet;

— at begrænse de skader, som landbruget forvolder den økologiske infrastruktur, ved at foreslå foranstaltninger (som led i omlægningen af den fælles landbrugspolitik), der skal tilskynde til mindre intensive husdyrproduktionssystemer; at begrænse benyttelsen af landbrugskemikalier; at sikre forsvarlig forvaltning af landbrugsaffald (navnlig fra intensive husdyrbrug — se også punkt 2.3);

(1) Direktiv 75/268/EØF, EFT nr. L 128 af 19. 5. 1975.

— at forhindre jorderosion og hurtig afstrømning af vand (herunder identificering og kortlægning af erosionstilbøjelig jordbund i Fællesskabet);

— at identificere og rense forurenede lossepladser; at tilskynde til retablering og genanvendelse af forurenede eller forsømte arealer (f.eks. forladte industriarealer, minearealer osv.); og at begrænse den risiko, jordbunden udsættes for ved bortskaffelse af affald;

— at tilskynde til udvikling af fornyende jordbeskyttelsesmetoder og overførsel af den eksisterende know-how.

5.2.6. Det skal endvidere bemærkes, at de foreslåede foranstaltninger til begrænsning af luftforureningen (punkt 4.1) og til beskyttelse af overflade- og grundvand (punkt 4.2) også vil bidrage til jordbundsbeskyttelsen. Herudover bliver jordbunden et centralt emne i foranstaltningerne vedrørende forvaltningen af miljøet i byområder såvel som i kyst- og bjergområder (punkt 5.4).

5.3. **Affaldsforvaltning**

5.3.1. I Fællesskabet frembringes der over 2 000 mio tons affald hvert år, hvoraf 80 % vil kunne genanvendes eller genindvindes til råstoffer eller energi. Noget af affaldet er giftigt eller farligt. Noget kunne være fuldstændig undgået ved hjælp af bedre produktionsprocesser både inden for industrien og inden for landbruget. Mængden vokser støt. Tre fjerdedele af alt affald deponeres på landjorden — i alt for mange tilfælde endda uden at blive forsvarligt nedgravet.

5.3.2. Der må tilskyndes til nye teknologier for at bøde på dette forhold, og Kommissionen har for nylig vedtaget den første række støtteforanstaltninger til rene teknologier i forbindelse med Rådets forordning (EØF) nr. 1872/84 om fællesskabsforanstaltninger på miljøområdet (1). Det er klart, at en aktion for at fremme udvikling af nye teknologier sammenkoblet med tilvejebringelsen af de rette markedsbetingelser for en mere rationel indstilling til affaldsforvaltning, ville medføre en bedre udnyttelse af ressourcer, gavne økonomi og beskæftigelse og reducere afhængigheden af import betydeligt, ud over at faren for forurening ville blive mindre.

5.3.3. Det andet handlingsprogram på miljøområdet, som blev vedtaget af Rådet den 17. maj 1977 (2), indeholdt en detaljeret redegørelse for en fællesskabsstrategi vedrørende forvaltning af affald ved hjælp af en samlet politik for forebyggelse, genvinding og bortskaffelse. Hovedvægten var lagt på tre brede områder: nedsættelse af affaldsmængden, øget genindvinding og genanvendelse og farefri bortskaffelse af affald, der ikke genindvindes. Denne strategis målsætninger blev bekræftet i det tredje handlingsprogram, som blev vedtaget i februar 1983, og vil blive bibeholdt i det fjerde handlingsprograms løbetid.

5.3.4. Inden for det første område, forebyggelse af affaldsdannelse, vil der blive truffet yderligere foranstaltninger for at udvikle de programmer for rene teknologier, som er blevet opstillet i henhold til forordningen om fællesskabsforanstaltninger på miljøområdet. Erfaringerne fra det første arbejde med rene teknologier vil blive gennemgået, og der vil blive fremsat forslag om fortsættelse og udbygning af denne fællesskabsforanstaltning på miljøområdet. Disse forslag vil navnlig gå ud på udvidelse af programmet for rene teknologier, så det kommer til at omfatte rene teknologier, der hidtil ikke har sorteret under denne forordning, og det langt større område affaldsforvaltning. Der vil også blive arbejdet på at opstille kriterier for »miljøvenlige produkter«, dvs. produkter, hvis tilintetgørelse medfører meget ringe eller slet ingen affaldsdannelse.

5.3.5. Med hensyn til det andet område, »recirkulering og genbrug af affald«, er det klart, at markedskræfterne stadig vil spille en vigtig rolle. Alligevel er det muligt, at Fællesskabet kan fremme denne proces, navnlig hvis det benytter følgende midler:

— opstilling af opnåelige mål, som mål der skal sigtes mod;

— fremme af forsknings- og demonstrationsprojekter, som drejer sig om recirkulering af affaldsstoffer;

— tilskyndelse til cost benefit-analyse af alternative affaldsforvaltningsmetoder;

— fremme af finansieringsmekanismer, som bygger på princippet forureneren betaler (og således tilskynder til recirkulering og genbrug) (se punkt 2.5);

(1) EFT nr. L 176 af 13. 7. 1984.
(2) EFT nr. C 139 af 13. 6. 1977.

— tilskyndelse til adskillelse og recirkulering af visse typer affald ved hjælp af økonomiske midler;

— udvikling af programmer for informationsudveksling og forbrugeroplysning med henblik på at tilskynde til recirkulering af produkter.

5.3.6. Med hensyn til det tredje område — sikker bortskaffelse af affald — må Kommissionen supplere de nuværende direktiver med direktiver for særlige områder, f.eks. batterier, PCB (f.eks. problemet med bortskaffelse af PCB fra transformatorer), opløsningsmidler osv. Yderligere revision af affaldsbeskrivelserne i direktivet om giftigt og farligt affald (78/319/EØF [1]) er nødvendig. Arbejdet med spørgsmålet om civilretligt ansvar og forsikring i forbindelse med grænseoverskridende transport af sådant affald vil blive gjort færdigt, og der vil blive fremsat forslag. Spørgsmålet om rensning af steder, hvor man tidligere har foretaget ukontrolleret udlosning af affald, og om eventuel medvirken ved hjælp af fællesskabsmidler, f.eks. Regionaludviklingsfonden, vil blive undersøgt.

5.3.7. Kort efter Mont Louis-ulykken i 1984 imødekom Kommissionen en opfordring fra Europa-Parlamentet til at foretage en detaljeret gennemgang af hele problematikken omkring bestemmelserne for transport af farlige stoffer og farligt affald. En fuldstændig rapport om dette arbejde vil inden længe blive sendt til Rådet, og det vil heraf fremgå, at Kommissionen har til hensigt at fremsætte forslag om i EF-retsforskrifter at anvende bestemmelserne i de relevante internationale konventioner om transport af sådanne stoffer, både for så vidt angår transport inden for Fællesskabet og international transport. Disse forslag vil omfatte farlige stoffer og affald samt nukleare materialer. Endvidere vil Kommissionen fremsætte forslag til Rådet om harmonisering af uddannelseskravene for førerne af køretøjer, der transporterer farlige stoffer, herunder affald.

5.3.8. Endelig har Kommissionen til hensigt at sende Rådet en særlig meddelelse om affaldsforvaltning med det formål at foreslå en praktisk ramme for en mere rationel affaldsforvaltning, hvorunder der navnlig skal tilskyndes til genbrug. Det er Kommissionens opfattelse, at af alle de aktioner, der er påkrævede inden for affaldsforvaltning, er den vigtigste på lang sigt måske at opnå højere grad af genbrug og genanvendelse af affald end for øjeblikket — i alle medlemsstater og for de fleste af de mange forskellige former for affald, der produceres.

5.3.9. En sådan udvikling ville spare på ressourcer, begrænse forurening og begrænse efterspørgslen efter lossepladsarealer. Forudsat at de rigtige økonomiske vilkår var til stede, ville et skridt frem mod større genbrug og genanvendelse af affald endvidere kunne bidrage til økonomisk vækst og jobskabelse. Det europæiske miljøår indebærer mulighed for at indlede en sådan indsats, og Kommissionen mener, at fremme af rene teknologier med lav affaldsprocent, genanvendelse og bedre affaldsforvaltning generelt bør være fremherskende blandt de emner, der skal tages fat på i årets løb.

5.3.10. Det er imidlertid et særdeles kompliceret problem at opnå konkrete praktiske fremskridt på dette område. Hver affaldstype indebærer forskellige muligheder og problemer. Arten af det producerede affald og den form, det bestemte affald forekommer i (f.eks. om det foreligger i en mere eller mindre tilgængelig form, eller om det er indgående blandet eller kombineret med andre stoffer), har indflydelse på, hvilke muligheder der står åbne. Der er valgmuligheder; i mange tilfælde findes der alternativer — og der kan også være mindre risikobetonede substitutionsprodukter for giftige eller farlige stoffer, både hvad produkterne og processerne angår. Meget afhænger derfor af produktets udformning og indhold (da praktisk talt alle produkter i sidste ende vil indgå i affaldsstrømmen), af valget af de anvendte processer, af de ordninger, der er truffet til intern genanvendelse af materialer (rene teknologier, lukkede kredsløbssystemer) og af mange andre faktorer.

5.3.11. Meget afhænger også af, i hvilket omfang nye og fornyende midler kan udvikles og tages i anvendelse for at afhjælpe på problemerne i affaldsforvaltningen, herunder forbedrede metoder til håndtering, sortering, behandling, omdannelse, genbrug, genanvendelse, afgiftning og deponering af alle former for affald. Handel med affald og pålidelige data om affaldsproduktionen kan også spille en rolle. Men i sidste instans er den vigtigste faktor af alle, i hvilket omfang nye, mere miljøvenlige metoder, processer og fremgangsmåder er — eller kan gøres — økonomisk attråværdige på lang sigt. Hvis de er dette, kan der ikke være megen tvivl om, at Fællesskabets affaldsbehandlingsvirksomheder vil tage udfordringen op.

(1) EFT nr. L 84 af 31. 3. 1978, s. 43.

5.3.12. I sin meddelelse vil Kommissionen bestræbe sig for at tage hensyn til alle disse faktorer, samtidig med at den forsøger at skabe et rationelt grundlag for affaldsforvaltning i Fællesskabet ved at opstille opnåelige mål (navnlig for genanvendelse). Kommissionen håber, såfremt ressourcerne tillader det, at kunne sende et sådant dokument til Rådet på et tidligt tidspunkt i den periode, der er omfattet af det fjerde handlingsprogram på miljøområdet.

5.4. By-, kyst- og bjergområder

5.4.1. Byområder i alle medlemsstater er undergået hurtige og store ændringer i det seneste tiår, og dette vil fortsat være tilfældet i en overskuelig fremtid. I visse lande fører den hurtige urbanisering som følge af vandring fra land til by, og herefter væksten af bybefolkningen i sig selv, til dårlige boligforhold, et misforhold mellem arbejdsudbud og -efterspørgsel, utilstrækkelige eller overbelastede bymæssige infrastrukturer og tjenester og forringelse af den miljømæssige kvalitet. I andre lande er urbaniseringen blevet afløst af spredning af forstæder og i mange til bygning af satellitbyer eller decentralisering. Befolkningen og nye investeringer er søgt væk fra de ældre industristorbyer, som er blevet alvorligt påvirket af strukturændringer i økonomien, som giver stor arbejdsløshed, forsømte eller usunde bebyggelser, tomme bygninger, huse der tæres af ælde og forældede infrastrukturer.

5.4.2. I mange byområder har den økonomiske nedgang og områdernes særlige vanskeligheder ført til en forringelse af indbyggernes leve- og arbejdsvilkår. Situationen er derfor således i 1985, at forholdene i mange europæiske byer er væsentligt værre, end de var for ti eller femten år siden. Byernes miljøproblemer må nu behandles med øget prioritet i Fællesskabets miljøpolitik. Nye initiativer er på vej i byer som Belfast og Napoli, som i høj grad er koncentreret om økonomisk udvikling og tilvejebringelse af infrastruktur.

5.4.3. Disse programmer vil kunne udvides til også at omfatte andre trængende byområder og bør suppleres med omfattende miljøprogrammer. Aktionerne kunne omfatte retablering af forladte og forurenede arealer, anlæg af parker og andre landskabsområder, tiltrængte forskønnelser og foranstaltninger til at restaurere ældre bygninger. Sådanne aktiviteter ville i sig selv bidrage til at stimulere den lokale økonomi samt danne grundlag for økonomisk genopsving.

5.4.4. Problemet er imidlertid stort. F.eks. viser en undersøgelse, som Kommissionen for nylig har foretaget, at der er behov for midler af en størrelsesorden på 1 000 mio ECU om året i en tolvårig periode fra de offentlige industriaktiviteter, inden de kan anvendes igen. Andre byforbedrelser vil også kunne kræve store udgifter. Endvidere kan manglen på midler i ugunstigt stillede områder, som de ovenfor nævnte, betyde, at selv gennemførelsen af Fællesskabets miljølovgivning kan give problemer.

5.4.5. Disse forhold vil lægge beslag på en stor del af midlerne i medlemsstaternes og Fællesskabets strukturfonde. Det bør også være en prioriteret opgave for Fællesskabets forsknings- og udviklingsprogram for ny teknologi; for udviklingen af mere omkostningseffektive metoder til rensning af forurenede arealer og renere forebyggende teknologier kan bidrage væsentligt til at forbedre kvaliteten af bylivet og stimulere forureningskontrollen.

5.4.6. Kommissionen har allerede i KOM(86) 76 gjort det klart, at den har til hensigt at fremsætte et forslag til et fællesskabsprogram inden for rammerne af Regionalfonden med henblik på at bistå Fællesskabets ugunstigt stillede områder med at gennemføre Fællesskabets miljødirektiver. Men der er behov for meget mere end dette, hvis problemerne omkring byområderne virkelig skal gribes effektivt an. Et prioriteret område vil være, at overveje i hvilken udstrækning Fællesskabets eksisterende strukturfonde (herunder navnlig Den europæiske fond for Regionaludvikling) kunne dirigeres til omfattende miljøprogrammer i bykerneområder. Det vil derfor være særlig vigtigt at sørge for, at der er rimelige midler til rådighed til, at Fællesskabet i passende omfang og sammen med de offentlige myndigheder og den lokale industri kan deltage i byfornyelsesplaner, som tager fuldt hensyn til både miljømæssige og regionalpolitiske krav.

5.4.7. Kommissionen vil udarbejde en rapport til fremsendelse til Rådet, hvori den vil behandle, hvorledes de offentlige og private sektorer og andre interessegrupper kan samarbejde om fornyelse af visse byområder og således bidrage til deres økonomiske udvikling. Programmet for demonstrationsprojekter vedrørende de jobskabende muligheder, der ligger i miljøforanstaltninger (se punkt 2.4) er relevant i denne sammenhæng. Byfornyelse vil indgå som et vigtigt emne i det europæiske miljøår.

5.4.8. Under det arbejde med henblik på udvikling og økologisk forvaltning af de europæiske kystregioner, som Kommissionen har gennemført under tidligere handlingsprogrammer, og lignende arbejde udført af forskellige internationale organisationer, er der blevet påvist problemer, som er specifikke for kystområder, og det påtrængende behov for løsninger er blevet understreget. Kommissionen har navnlig fra begyndelsen støttet arbejdet i konferencen for randområder ved EF's kyster, og det europæiske kystcharter er resultatet af en fælles indsats. Europa-Parlamentet har nøje fulgt dette arbejde og opfordret Kommissionen til at gennemføre politikken og aktionerne på dette område i charterets ånd (1).

5.4.9. Det er naturligvis først og fremmest kystområderne selv, der må reagere på denne opfordring. Dette er klart i deres egen miljømæssige interesse; men (i betragtning af, at deres vigtigste økonomiske aktiv i mange tilfælde netop er deres miljøs kvalitet og ressourcer) er det også i deres økonomiske interesse. Kommissionen har på sin side til hensigt fuldt ud at tage hensyn til principperne i det europæiske charter for kystområderne i den politik, som Fællesskabet fører på vedkommende områder. Endvidere vil Kommissionen gennemføre yderligere undersøgelser med henblik på gennemførelsen af charteret i praksis, og den vil offentliggøre resultaterne heraf.

5.4.10. De problemer, som bjergområderne står over for, ligner meget kystområdernes: de har adskillige, ofte modstridende funktioner. De skal sikre lokalbefolkningens velfærd, tage imod et stadigt stigende antal turister fra alle egne i Europa og samtidig beskytte levestederne for vilde dyr og planter. Endvidere har Fællesskabets foranstaltninger som led i den fælles landbrugspolitik i mere end ti år bidraget til at bringe ændringer i bjergområdernes landskab. Forslag som Kommissionen i den sidste tid har fremsat for Rådet for at supplere og tilpasse direktivet vedrørende støtte til landmænd i sådanne områder (2), skal yde et bedre bidrag til bevarelsen af værdifulde habitater og samtidig til landmændenes indkomst.

## 6. FORSKNING

6.1. Siden 1973 er Fællesskabets handlingsprogram på miljøområdet blevet bakket op af en række flerårige miljøforskningsprogrammer. Hovedmålene for Fællesskabets forskning på miljøområdet er,

— at skaffe videnskabelige og tekniske data til støtte for handlingsprogrammet på miljøområdet; der tænkes her hovedsageligt på at mindske forurening og gener samt at anvende og forvalte miljøet og naturressourcerne rationelt;

— at tage fat på miljøproblemer med længere sigte for således at berede vejen for udvikling af en forebyggende og foregribende politik, der tager hensyn til forudseelige miljøtendenser, samt skaffemidler til at vurdere effektiviteten af den nuværende miljøpolitik;

— at tjene som instrument til på fællesskabsplan yderligere at fremme koordineringen af nationale forskningsaktiviteter på miljøområdet for at øge produktiviteten af den samlede indsats ved at fremme fælles projekter, fjerne dobbeltarbejde og finde frem til områder, der ikke dækkes af forskningen.

6.2. Der gøres fortsat en indsats for ved hjælp af handlingsprogrammet for forskning at sikre en effektiv koordinering af de forskellige aktiviteter, der foregår gennem kontraktforskning, samordnede aktioner og forskning *intra muros* under FFC-programmet. Forskellige andre forskningsprogrammer inden for Fællesskabets F & U-rammeprogram, såsom genvinding fra affald og sekundære råmaterialer, bidrager yderligere til gennemførelsen af handlingsprogrammet på miljøområdet. I det nye forslag til det andet F & U-rammeprogram for 1987-1991 søges der en yderligere udbygning af miljøforskningen.

6.3. Miljøforskningsprogrammet dækker fire brede områder:

— miljøbeskyttelse som sådan — herunder bl.a. forurenende stoffers sundhedsmæssige og økologiske virkninger, vurdering af kemikalier, luft-, vand- og jordkvalitet, affaldsforskning og teknologier til emissionsnedbringelse,

— klimatologi og naturkatastrofer, løsning på langsigtede problemer, såsom mulige klimaændringer forårsaget af forhøjet $CO_2$-koncentration i atmosfæren;

— større tekonologiske risici, såsom uforsætlig udslip af farlige stoffer fra industriprocesser;

— teledetektion fra rummet.

(1) EFT nr. C 182 af 19. 7. 1982.
(2) Direktiv om landbrug i bjergområder og i visse ugunstigt stillede områder (direktiv 75/268/EØF).

6.4. Det fjerde miljøforskningsprogram, der omfatter kontraktforskning og samordnede aktioner (1986-1990), blev godkendt af Rådet den 10. juni 1986, og der blev afsat i alt 75 mio ECU til forskning vedrørende miljøbeskyttelse (55 mio ECU), klimatologi og naturkatastrofer (17 mio ECU) og større teknologiske risici (3 mio ECU).

6.5. Det igangværende program på FFC (1986-1987) og den foreslåede revision af det sidste år omfatter arbejde inden for miljøbeskyttelse, industririsici og teledetektion fra rummet. Det dækker på baggrund af forhåndenværende færdigheder og kompetencer bl.a. følgende specifikke opgaver:

— optræde som koordineringscenter for visse miljøspørgsmål, der måtte få virkninger på kort sigt for Kommissionens retsaktsudstedende arbejde (f.eks. »sur deposition«);

— foretage længeresigtede undersøgelser med henblik på at informere Kommissionen og medlemsstaterne om miljøtendenser og hævde FFC's rolle inden for europæisk miljøforskning;

— skaffe videnskabelig støtte for Kommissionens øvrige tjenestegrene med hensyn til at gennemføre Rådets direktiver (f.eks. ECDIN), Centrallaboratoriet for Luftforurening, kemikalieaffald, spormetallers sundshedsvirkninger).

6.6. Det er ved udarbejdelsen af disse programmer blevet forsøgt i så høj grad som muligt at sammenkæde forskning med behovene i handlingsprogrammet på miljøområdet (som det blev erkendt af en gruppe uafhængige eksperter, der for nylig vurderede forskningsprogrammerne). Der vil blive sat alt ind på yderligere at forbedre dette samarbejde og holde øje med forbindelserne mellem udviklingen inden for forskning og politik.

## 7. FORANSTALTNINGER PÅ INTERNATIONALT PLAN

### 7.1. Foranstaltninger inden for internationale organisationer og med tredjelande

7.1.1. Det er i stigende grad klart, at der er mange miljøproblemer af betydning for Fællesskabet, som ikke kan løses effektivt på lokalt, regionalt, nationalt eller endog fællesskabsplan. Nogle af disse problemer har i kraft af deres beskaffenhed international (eller endog global) karakter. Af den grund er det af afgørende betydning, at de løses på netop dette plan. Dette medfører, at Fællesskabet og dets medlemsstater nødvendigvis må deltage aktivt i internationale miljøbeskyttelsesforanstaltninger.

7.1.2. Vigtigheden af den internationale dimension i Fællesskabets arbejde på miljøområdet er faktisk hele tiden blevet understreget; og den er blevet forholdsvis godt udbygget i de seneste år. Det europæiske Råd, der holdt møde i marts 1985, gjorde det klart i en opfordring til Rådet om sammen med Kommissionen »at sætte alt ind på, at de kommende år bliver præget af betydelige fremskridt inden for Fællesskabets bestræbelser på at beskytte miljøet«, at disse bestræbelser ikke blot skulle dreje sig om fremskridt i Europa, men også »i verden«. I Kommissionens arbejdsprogram er der ligeledes lagt særlig vægt på vigtigheden af internationale aktiviteter på miljøområdet.

7.1.3. Disse aktiviteter indebærer, at Fællesskabet i øget omfang tager del i en række internationale organisationers arbejde, samt at det deltager i et stort antal internationale aftaler, som er blevet vedtaget i takt med, at foranstaltninger på internationalt plan på miljøområdet og Fællesskabets miljøpolitik har taget fart. Denne deltagelse nødvendiggør det tættest mulige samarbejde mellem Rådet og Kommissionen, idet sidstnævnte repræsenterer Fællesskabet.

7.1.4. I de tilfælde, hvor Kommissionen fører forhandlinger på vegne af Fællesskabet, gør den det på grundlag af direktiver udstedt af Rådet. I de tilfælde, hvor medlemsstater deltager i en konvention, kan det være nødvendigt for dem at træffe dispositioner inden for rammerne af en fælles stillingtagen fastlagt af Rådet. Der kan opstå problemer med at fastlægge en fællesskabsholdning eller fælles stillingtagen på forhånd. Som det har været tilfældet hidtil, vil Kommissionen fortsætte med at fremkomme med relevante forslag og på så tidligt et tidspunkt som muligt anmode om forhandlingsmandater og en fælles stillingtagen. Disse vil blive udformet på en sådan måde, at det undgås, at der opstår uacceptable forhandlingspositioner i internationale forhandlinger, og at beslutningsprocessen inden for de pågældende internationale organer samtidig lettes.

7.1.5. Vigtigheden af, at der på fællesskabsplan findes en tilfredsstillende løsning på disse problemer, er øget i takt med, at rækkevidden og omfanget af Fællesskabets egen miljøpolitik samt internationale foranstaltningers relevans for denne politik er øget. Men denne stigning i betydningen af foranstaltninger på internationalt plan har endnu en virkning. Det er således klart, at både Fællesskabet og dets medlemsstater må øge deres effektive deltagelse i (og i givet fald deres finansielle bidrag til) arbejdet i internationale organisationer og fremskynde en effektiv gennemførelse af internationale konventioner og protokoller, der tager sigte på at beskytte miljøet.

7.1.6. På det praktiske plan er det Kommissionens opfattelse, at det ud over de internationale prioriteter, der er beskrevet i andre dele af dette handlingsprogram (1), også er nødvendigt at udvikle følgende andre emner:

— styrkelse af Fællesskabets deltagelse i beskyttelsen af regionalhave (navnlig er Fællesskabets deltagelse i Helsinki-konventionen og Oslo-konventionen nødvendig og om nødvendigt også i konventioner indgået under UNEP's regionalhavsprogram);

— sikring af Fællesskabets og medlemsstaternes overholdelse af principperne i havretskonventionen (1982), for så vidt angår beskyttelsen af havmiljøet;

— Fællesskabets deltagelse i London-konventionen om dumping (se punkt 4.2.2);

— et mere effektivt engagement fra Fællesskabets side i arbejdet med konventionen om bevarelse af de marine levende ressourcer i Antarktis (CCAMLR (2)) og en effektiv samordning af holdningen blandt de medlemsstater, som er part i Antarktis-traktaten af 1959, med det sigte at opnå en bedre beskyttelse af det enestående økosystem i Antarktis;

— Fællesskabets deltagelse i Europarådets konvention om beskyttelse af hvirveldyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål;

— deltagelse i arbejdet i Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling;

— en øget støtte gennem samordning med medlemsstaterne til visse internationale organisationer, der arbejder med miljøbeskyttelse, befolknings- og udviklingsspørgsmål (f.eks. UNEP, UNDP, UNFPA, FAO, OECD, ECE-Genève);

— tilskyndelse til, at internationale organisationer (som f.eks. EFTA, Europarådet, UNEP, WHO osv.) og tredjelande deltager i det europæiske miljøår.

7.1.7. Integrering af miljødimensionen i andre politikker er af største betydning, også i Fællesskabets internationale aktiviteter. F.eks. bør Fællesskabet

— spille en fremtrædende rolle inden for rammerne af den internationale overenskomst om tropisk træ med hensyn til at sikre, at der gives prioritet til dens bevarelsesaspekter;

— ligeledes søge at fremme praktiske beskyttelsesforanstaltninger i organisationer for regionalfiskeri eller naturbeskyttelse, f.eks. konventionen om bevarelse af de marine levende ressourcer i Antarktis og Den nordatlantiske Fiskeriorganisation.

7.1.8. Visse nationers manglende overholdelse af det midlertidige stop for kommerciel hvalfangst, som der blev truffet beslutning om af Den internationale Hvalfangstkommission i 1982, giver anledning til stor bekymring i Fællesskabet, som i 1981 vedtog Rådets forordning (EØF) nr. 348/81 af 20. januar 1981 (3) om indførsel af hvalprodukter i Fællesskabet og i 1982 Rådets forordning (EØF) nr. 3626/82 af 3. december 1982 (4) om gennemførelse af Washington-konventionen, som også omfatter hvaler. Fællesskabet bør udfolde alle mulige bestræbelser på ved hjælp af diplomatiske og andre midler at sikre, at det midlertidige stop for kommerciel hvalfangst overholdes af alle lande.

7.1.9. Endelig lægger Kommissionen vægt på sine bilaterale forbindelser med visse tredjelande, navnlig EFTA-landene, USA, Canada og Japan. Disse forbindelser, som normalt hovedsagelig drejer sig om informationsudveksling vedrørende politiske og lovgivningsmæssige initiativer, kan være nyttige som et middel til at forbedre den indbyrdes forståelse, fremme fælles holdninger på internationalt plan og medvirke til, at forhandlinger om internationale aftaler falder heldigt ud.

### 7.2. Samarbejde med udviklingslande på miljøområdet

7.2.1. De store miljøproblemer i Den tredje Verden — ørkendannelse, tropisk afskovning, eksplosiv befolkningsvækst både i byerne og på landet, mindre dyrelivs- og genetisk mangfoldighed — hører til verdens mest afskrækkende og potentielt farligste miljøproblemer. Gennem Fællesskabets udviklingspolitik inden for rammerne af den tredje Lomé-konvention (Lomé-III) vil der blive gjort forsøg på at bekæmpe den stigende forringelse af naturressourcerne ved at gennemføre handlingsprogrammer, som i højere grad end hidtil tager hensyn til miljøfaktorer.

(1) Se punkt 4.1.9, 4.2.6, 4.2.7, 4.3.4, 4.3.7, 4.3.8, 4.3.9, 4.4.8, 5.1.6 og 5.3.7.

(2) Den 4. september 1981 traf Rådet afgørelse om Fællesskabets tiltrædelse af konventionen om bevarelse af de marine levende ressourcer i Antarktis (81/691/EØF; EFT nr. L 252 af 5. 9. 1981).

(3) EFT nr. L 39 af 12. 2. 1981, s. 1.

(4) EFT nr. L 384 af 31. 12. 1982, s. 1.

7.2.2. En særlig indsats er allerede blevet gjort med hensyn til problemerne med ørkendannelse og bevarelse af ressourcerne i Afrika. Løsningen af disse problemer er i visse lande af afgørende betydning for, at der kan ske en langsigtet og vedvarende udvikling inden for landbruget og i landdistrikterne (se KOM(86) 16 endelig udg. (1)).

7.2.3. Mere generelt må der i særlig grad lægges stadig større vægt på betydningen af skove i Fællesskabets udviklings- og samarbejdsprogrammer. Tropiske skove hører til jordens mest værdifulde naturressourcer. Hele vejen gennem historien har de udgjort en livsnødvendig kilde til føde, brændsel, husly, lægemidler og mange andre produkter. De udgør livsgrundlaget for mennesker og deres miljø ved at beskytte jordbunds- og vandressourcerne, de udøver en grundlæggende indflydelse på klimaet og jordklodens naturlige cyklus, og de indeholder skønsmæssigt 50 % af alle verdens plante- og dyrearter. Netop fordi tropiske skove er til gavn for mennesker på så mange måder, giver den foruroligende grad af skovødelæggelse anledning til alvorlig bekymring.

7.2.4. Tilværelsen for mere end én milliard mennesker i udviklingslandene, især de fattige på landet og i byerne, slås i stykker af regelmæssigt tilbagevendende oversvømmelser, knaphed på brændselstræ, forringelse af jordbunds- og vandkvaliteten og formindsket landbrugsproduktivitet — alt sammen helt eller delvis forårsaget af afskovning. Videnskabsmænd anslår, at ca. 40 % af de biologisk rige tropiskfugtige skove allerede er blevet ryddet eller forringet. Omtrent 11 millioner ha skov går tabt hvert år. I mange udviklingslande vil de tropiske skove simpelthen være forsvundet om to eller tre årtier, hvis den nuværende udvikling fortsætter.

7.2.5. De foranstaltninger, der er nødvendige for at modarbejde denne udvikling, er for nylig blevet fastslået af FAO og en international specialgruppe om tropiske skove oprettet af Verdensressourceinstituttet, Verdensbanken og De forenede Nationers udviklingsprogram. Med henblik på at støtte de af FAO og specialgruppen opstillede målsætninger kan Fællesskabet spille en særlig rolle gennem dets politikker og programmer inden for udviklingssamarbejde. Dets bidrag bør indebære deltagelse i den internationale overenskomst om tropisk træ med henblik på at støtte de heri opstillede bevarelsesmålsætninger, en genvurdering af både Fællesskabets og medlemsstaternes samhandels- og bistandspolitik med hensyn til dens indvirkning på bevarelsen af tropiske skove og fremme af en frivillig adfærdskodeks blandt træfabrikanter inden for Fællesskabet for at sikre, at indførsel af tropisk løvtræ kun sker på grundlag af koncessioner med en driftspolitik, der tager behørigt hensyn til økologiske forhold (herunder i særdeleshed accept af forpligtelser til i passende omfang at forny og genplante, samt at retablere beskadigede arealer og landskaber). Kommissionen vil fremkomme med passende forslag til fremme af denne udvikling.

7.2.6. På grund af problemets omfang er en indsats fra Fællesskabets side alene imidlertid ikke tilstrækkelig. Tæt internationalt samarbejde, større og mere effektivt anvendte finansielle bidrag, en genvurdering af den industrialiserede verdens samhandels-, prisfastsættelses- og udviklingsbistandspolitik samt generelt set en større holdningsændring vil i stigende grad være nødvendig. Disse emner vil også være det centrale i Verdenskommissionen for Miljø og Udviklings arbejde. Et møde i Bruxelles mellem Fællesskabet og Verdenskommissionen om dennes rapportudkast vil være en vigtig begivenhed i den første del af det europæiske miljøår og vil give Fællesskabet en lejlighed til aktivt at engagere sig i en drøftelse af en række større miljøspørgsmål.

7.2.7. Den tredje Lomé-konvention, Kommissionens meddelelse til Rådet fra 1984 om forbindelsen mellem miljø og udvikling (2) og Rådets resolution af 1984 om forbindelsen mellem miljø og udvikling (3) er alle tydelige beviser på Fællesskabets tilsagn om at ville betragte miljøbeskyttelse og bevarelse af naturressourcerne som en integreret del af al vedvarende udvikling. Der vil fortløbende blive udfoldet bestræbelser på at omsætte dette tilsagn i praksis i forbindelse med gennemførelsen af Fællesskabets udviklingsbistandspolitik.

7.2.8. Af særlig betydning i denne forbindelse er den europæiske aktionsplan til bekæmpelse af ørkendannelse og beskyttelse af naturressourcerne i Afrika, som blev vedtaget i form af en rådsresolution i april 1986 (4). Denne aktionsplan vil forene Fællesskabets og medlemsstaternes finansielle og tekniske indsats. I betragtning af den planlagte aktions omfang vil gennemførelsen af den kræve, at der sker en nøje samordning mellem modtagerlandene, de regionale og internationale organisationer, medlemsstaterne og Kommissionen samt med andre bidragsydere og ikke-statslige organisationer. Med henblik herpå vil Kommissionen fuldt ud gøre brug af alle til rådighed stående instrumenter og forsøge at forbedre de eksisterende samordningsmekanismer, således at der gennem en passende mobilisering af kombinerede ressourcer kan gennemføres et sammenhængende og vedvarende program.

(1) KOM(86) 16 af 22. 1. 1986.
(2) KOM(84) 605 af 31. 10. 1984.
(3) EFT nr. C 272 af 12. 10. 1984.
(4) PV-Cons. 17 Devgen 31.

7.2.9. I betragtning af sammenhængen mellem naturbeskyttelse, befolkning, udvikling og miljø bør Fællesskabet endvidere bistå udviklingslandene med at fremme en vedvarende udvikling ved at opstille passende nationale naturbeskyttelsesstrategier, og det vil yde støtte til disse landes befolkningspolitik i overensstemmelse med vedtagne bistandsprocedurer, såfremt de anmoder derom. Denne kan bestå i en styrkelse af den nationale befolkningsplanlægningskapacitet (folketællinger, demografiske undersøgelser), forberedelse af landjord til landbrug og bebyggelse (indenlandsk vandring) og foranstaltninger på undervisnings- og sundhedsområdet, navnlig oprettelse af mødrehjælps- og børneforsorgstjenester med tilhørende familieplanlægningsfunktion. Kommissionen vil fremsætte passende forslag i den nærmeste fremtid. Det er ligeledes klart, at Fællesskabets aktiviteter inden for relevante internationale organisationer må øges.

7.2.10. Endelig skal nævnes erklæringen fra 1980 vedrørende miljøpolitikken og fremgangsmåderne i forbindelse med økonomisk udvikling, der har relevans for alle de ovennævnte spørgsmål, og som blev undertegnet af alle de større internationale institutioner inden for udviklingsfinansiering, herunder Kommissionen og Den europæiske Investeringsbank. Komiteen for internationale udviklingsinstitutioner på Miljøområdet (CIDIE), som blev oprettet for at sikre, at erklæringen giver sig udslag i konkrete resultater, har gjort bemærkelsesværdige fremskridt med hensyn til at fremme de deltagende institutioners udvikling, udveksle oplysninger og erfaringer om specifikke politikker og procedurer og tilskynde til videreudvikling af disse. Dette arbejde vil blive fortsat og også udvidet til at omfatte uddannelsesprogrammer for personalet i såvel CIDIE-medlemsinstitutionerne som udviklingslandene. Både Kommissionen og Den europæiske Investeringsbank tager aktivt del i CIDIE's aktiviteter, som — med støtte fra UNEP — sandsynligvis *blandt andet* vil føre til, at der om kort tid udsendes en nyttig ny serie publikationer om aspekter ved integreringen af miljøkrav i udviklingspolitik. Kommissionen slår fortsat kraftigt til lyd for, at omfanget af CIDIE's aktiviteter bliver udvidet, således at såvel bilaterale bistandsorganer som ikke-statslige organisationer kan blive knyttet tættere til dens arbejde.

## 8. DET EUROPÆISKE MILJØÅR

8.1. Det europæiske Råd besluttede på mødet den 29.-30. marts 1985, at 1987 skulle udpeges som Det europæiske Miljøår (EMÅ). Kommissionen hilste denne beslutning med stor glæde, og også Ministerrådet (1) og Parlamentet (2) har budt den velkommen og givet den deres støtte. Forberedelserne til miljøåret er godt i gang i Kommissionen, som samarbejder herom med nationale udvalg oprettet i de enkelte medlemsstater.

8.2. Det europæiske miljøår starter den 21. marts 1987 og skal løbe de næste tolv måneder. Året bliver handlingsorienteret. Det bliver en stor begivenhed, der får betydelig virkning over hele Fællesskabet. Det skal imidlertid ikke opfattes som en engangsbegivenhed, snarere som et startskud — en mulighed for at øge bevidstheden om miljøspørgsmålets betydning og skabe en varig holdningsændring. Det står således klart, at det europæiske miljøårs mål og hensigter fortsat skal være gyldige i hele det fjerde miljøprograms løbetid og videre fremover.

8.3. Det er Kommissionens opfattelse, at programmet for det europæiske miljøår skal afspejle Fællesskabet miljøpolitik og de hovedlinjer, der er afstukket af Det europæiske Råd. Det bør navnlig lægge vægt på de nyere opfattelser, Det europæiske Råd har understreget — behovet for en forebyggende indsats, behovet for at integrere miljøhensyn i alle samfundsmæssige og økonomiske foranstaltninger, og miljøbeskyttelsespolitikkens mulighed for at bidrage til øget økonomisk vækst og beskæftigelse.

8.4. Kommissionen mener, at hovedsigtet med det europæiske miljøår må være at udvirke en holdningsændring i hele samfundet — i parlamenter, regeringer, bestyrelser, fagforeninger, i kommune-, amts- og provinsråd, i skoler og universiteter, i foreninger af enhver art, i medierne, men først og fremmest hos hver enkelt borger. Formålet må være at overbevise alle samfundsgrupper om — og forpligte dem på — det synspunkt, at miljøet er vigtigt, at det er vigtigt for Fællesskabets økonomiske vækst, at miljøproblemer kan løses, at enhver har en rolle at spille og kan gøre en indsats, og at enhver bør gøre noget for at vise deres engagement i miljøbeskyttelsen og deres bevidsthed om dens betydning. Hvis dette mål kan nås, er der næppe tvivl om at det europæiske miljøår virkelig vil markere starten på en ny praksis, en ny måde at gribe miljøbeskyttelsen an på, der vil afspejle alles erkendelse af, at miljøet er et af grundvilkårene for deres tilværelse og for al menneskelig aktivitet.

(1) Rådets resolution 86/C 63/01; EFT nr. C 63 af 18. 3. 1986, s. 1.
(2) EFT nr. C 68 af 24. 3. 1986.

## 9. KONKLUSION

9.1. Fællesskabets miljøpolitik er på vej ind i en ny og afgørende vigtig fase. Med aftalen mellem medlemsstaternes regeringer om de ændringer af Rom-traktaten, der er indeholdt i fællessakten, har Fællesskabet givet miljøpolitikken en ny status og en ny impuls. Det europæiske Råd har understreget, at miljøbeskyttelse kan bidrage til øget økonomisk vækst og beskæftigelse, og det har stærkere end nogensinde før forlangt, at miljøkrav integreres i den økonomiske, industrielle, landbrugsmæssige og sociale politik, Fællesskabet og dets medlemsstater fører.

9.2. Som allerede fremhævet i indledningen er der en bred og voksende erkendelse af, at strenge miljønormer er en nødvendighed — ikke kun for at opnå en hensigtsmæssig grad af miljøbeskyttelse og forbedre livskvaliteten, men også af økonomiske grunde. Efterhånden som Fællesskabet arbejder sig frem imod færdiggørelsen af det indre marked i 1992, vil chancerne vise sig på mange områder og af mange grunde — men kun hvis der opretholdes strenge miljønormer. Kommissionen er overbevist om, at forbedringen af fællesskabsindustriens konkurrenceevne på verdensmarkederne for fremtiden i stor udstrækning vil være afhængig af dens evne til at tilbyde miljøvenlige varer og tjenesteydelser på et niveau, der er mindst lige så højt som konkurrenternes. Ligeledes er det dens overbevisning, at forbindelsen mellem teknologisk innovation og forpligtelse på strenge miljønormer kan byde på nye muligheder ved udvikling af nye vækstmarkeder for miljøbeskyttelsesteknik og -metoder.

9.3. Under det fjerde miljøhandlingsprogram bliver Fællesskabet derfor stillet over for en stor udfordring på miljøområdet — en udfordring til at tage et afgørende skridt bort fra den praksis at reagere på miljøproblemer, efter at de er opstået, og henimod en generelt forebyggende indsats, baseret på, at der gennemføres strenge normer på alle miljøpolitikkens områder, og gennemført ved, at en lille del af Fællesskabets væsentlige videnskabelige, teknologiske og industrielle ressourcer og potentiel sættes ind på at udvikle og anvende de anlæg og teknikker og den ledelsesmæssige og administrative praksis, der skal til for at overholde sådanne normer. Samtidig er det en udfordring til at finde de midler, hvorved et sådant skridt kan give økonomisk og beskæftigelsesmæssig gevinst.

9.4. Men for at tilskynde det frie marked til at fungere rationelt i miljømæssig henseende må Fællesskabet også øge bevidstheden om nødvendigheden af strenge miljønormer. Dette er det centrale formål med det europæiske miljøår, som sætter ind den 21. marts 1987, og som indebærer muligheden for at sætte skub i den omfattende forandring af holdninger og synsvinkler, som er nødvendig for det nye tankesæt, der er påkrævet på miljøbeskyttelsens område.

9.5. Det europæiske miljøår er ikke noget mål i sig selv, lige så lidt som dets virkning vil ophøre, når det er forbi. Det skal ses som startskuddet for en ny arbejdsstil, og sigtet med dette fjerde handlingsprogram på miljøområdet er at udspecificere, hvilke foranstaltninger der efter Kommissionens opfattelse skal gennemføres på fællesskabsplan i første del af denne nye fase i udviklingen af Fællesskabets miljøbeskyttelsespolitik.

---

*BILAG 1*

AFSNIT 1

## OVERSIGT OVER MÅLSÆTNINGER OG PRINCIPPER FOR EN MILJØPOLITIK I FÆLLESSKABET (1)

### Målsætninger

11. Miljøpolitikken i Fællesskabet har som målsætning at forbedre livskvaliteten og forudsætningerne for denne, miljøet og livsvilkårene for befolkningen i Fællesskabet. Den bør bidrage til, at ekspansionen tjener mennesket ved at give det et miljø, som sikrer det de bedste levevilkår, såvel som til at bringe denne ekspansion i samklang med den mere og mere påtrængende nødvendighed af at opretholde det naturlige miljø.

(1) EFT nr. C 139 af 13. 6. 1977.

12. Den skal især sigte mod at:

— forebygge, mindske og så vidt muligt fjerne forurening og gener,

— opretholde en tilfredsstillende økologisk balance og varetage beskyttelse af biosfæren,

— bidrage til en fornuftig forvaltning af og undgå enhver udnyttelse af ressourcerne og det naturlige miljø, der kan medføre mærkbare skader på den økologiske balance,

— styre udviklingen efter krav til kvalitet, særligt ved forbedring af arbejds- og livsvilkårene,

— sørge for i mere udstrakt grad at inddrage miljøaspekterne i den fysiske planlægning,

— søge fælles løsninger på miljøproblemerne sammen med stater uden for Fællesskabet, særligt inden for internationale organisationer.

**Principper**

13. Den bedste miljøpolitik består i at forebygge, at forurening og gener opstår, frem for senere at bekæmpe virkningerne deraf. Med henblik herpå skal tekniske fremskridt udvikles og styres, så at de opfylder ønsket om at beskytte miljøet og forbedre livskvaliteten med de mindst mulige omkostninger for samfundet. Denne miljøpolitik kan og må være sideløbende med den økonomiske og sociale udvikling. Dette gælder ligeledes for tekniske fremskridt.

14. Virkningerne på miljøet af alle tekniske planlægnings- og beslutningsprocesser må tages i betragtning på et så tidligt stadium som muligt.

Miljøet skal ikke betragtes som et ydre miljø, hvis angreb og forstyrrelser mennesket er undergivet, men må betragtes som en faktor, der ikke kan adskilles fra tilrettelæggelse og fremme af menneskets fremskridt. Man må derfor vurdere følgerne for livskvaliteten og for det naturlige miljø af enhver foranstaltning, der træffes eller planlægges på nationalt plan eller fællesskabsplan, og som kan påvirke denne kvalitet og dette miljø.

15. Enhver udnyttelse af ressourcerne og det naturlige miljø, som kan medføre følelige skader for den økologiske balance, skal undgås.

Det naturlige miljø har begrænsede ressourcer og kan kun i et vist omfang absorbere forureningen og neutralisere dens skadelige virkninger. Miljøet er et gode, som må bruges, men ikke misbruges, og som bør forvaltes på bedste måde.

16. Videnskabelig og teknologisk viden i Fællesskabet bør øges med henblik på en effektiv indsats for bevarelse og forbedring af miljøet og for bekæmpelse af forurening og gener. Forskning på dette område bør derfor fremmes.

17. De omkostninger, som forebyggelse og fjernelse af gener medfører, påhviler principielt forureneren; der kan dog gøres undtagelser herfra samt gennemføres særordninger, navnlig i overgangsperioder, under forbehold af, at dette ikke fører til alvorlige fordrejninger i de internationale handelsforbindelser og investeringer. Med forbehold af anvendelse af traktaternes bestemmelser bør dette princip præciseres og de nærmere regler for dets anvendelse, herunder undtagelserne, defineres på fællesskabsplan. Når der gøres undtagelser, bør der ligeledes tages hensyn til nødvendigheden af gradvist at udligne de regionale uligheder inden for Fællesskabet.

18. I overensstemmelse med deklarationen, der blev vedtaget i Stockholm på FN-konferencen om mennesket og miljøet, bør det overvåges, at aktiviteter i ét land ikke resulterer i forringelse af miljøet i et andet land.

19. Fællesskabet og dets medlemsstater skal i deres miljøpolitik tage hensyn til udviklingslandenes interesser og især undersøge eventuelle virkninger af planlagte foranstaltninger inden for rammerne af denne politik, med henblik på at forhindre eller i størst muligt omfang at mindske eventuelle ugunstige virkninger på den økonomiske udvikling i disse lande og på samhandelen med disse.

20. Effektiviteten af bestræbelserne på at fremme forskning og politik inden for miljøområdet på internationalt plan og på verdensplan skal styrkes ved en klar og langsigtet planlægning af en europæisk politik på dette område.

I overensstemmelse med ånden i stats- og regeringschefernes Paris-erklæring skal Fællesskabet og medlemsstaterne lade deres stemme høre i internationale organisationer, som behandler spørgsmål, der vedrører miljøet, og med den myndighed, som et fælles standpunkt giver, yde selvstændige bidrag inden for disse organer.

I overensstemmelse med konklusionerne fra Stockholm-konferencen må det regionale samarbejde, der ofte gør det lettere at løse problemerne, intensiveres.

Samarbejdet på verdensplan bør koncentreres om de områder, hvor de pågældende miljøproblemers art nødvendiggør en verdensomspændende indsats; det bør bygge på De forenede Nationers særorganisationer, som allerede har udført et betydeligt arbejde, og hvis indsats bør fortsættes og udvikles.

En samlet politik på miljøområdet er kun mulig på grundlag af nye og mere effektive former for internationalt samarbejde, som tager hensyn både til de økologiske vekselvirkninger på verdensplan og til verdensøkonomiens indbyrdes afhængighed.

21. Beskyttelse af miljøet angår enhver i Fællesskabet, og derfor bør betydningen heraf gøres klar for offentligheden. Miljøpolitikkens heldige gennemførelse forudsætter, at alle samfundsgrupper og alle samfundskræfter i Fællesskabet bidrager til at beskytte og forbedre miljøet. Det indebærer, at der på alle niveauer gøres en vedvarende og grundig indsats for opdragelse og belæring, således at den enkelte i Fællesskabet gør sig problemet klart og til fulde påtager sig sit ansvar over for de kommende generationer.

22. For hver forureningskategori må man søge det aktionsniveau (lokalt, regionalt, nationalt, på fællesskabsplan og internationalt plan), som er tilpasset til den pågældende forureningstype, og som svarer bedst til det geografiske område, der skal beskyttes.

De aktioner, som kan udføres mest effektivt på fællesskabsplan, skal koncentreres på dette niveau; prioritetsrækkefølgen må fastlægges med størst mulig omhu.

23. Væsentlige dele af miljøpolitikken bør ikke længere planlægges og gennemføres isoleret i de forskellige lande. De nationale programmer på disse områder bør samordnes og politikken harmoniseres inden for Fællesskabet på grundlag af en fælles langtidsplan. Denne politik bør have som mål at forbedre livskvaliteten, idet den økonomiske vækst ikke udelukkende må betragtes ud fra en kvantitativ synsvinkel.

Denne samordning og harmonisering skal særligt gøre det muligt at højne effektiviteten af de aktioner, der udføres på de forskellige niveauer med henblik på at beskytte og forbedre miljøet i Fællesskabet under hensyn til de regionale forskelle indenfor Fællesskabet og til det fælles markeds rette funktion.

Denne miljøpolitik inden for Fællesskabet sigter så vidt muligt mod samordnede og harmoniserede fremskridt for de enkelte landes nationale politik uden derfor at lægge hindringer i vejen for de fremskridt, som allerede er gjort eller vil kunne gøres på nationalt plan. Sådanne fremskridt bør finde sted under en form, som ikke bringer det fælles markeds rette funktion i fare.

Denne samordning og harmonisering skal især gennemføres:

— ved anvendelse af de relevante artikler i traktaterne,

— ved gennemførelse af de aktioner, der beskrives i dette program,

— ved iværksættelse af informationsproceduren på miljøområdet (1).

(1) EFT nr. C 9 af 15. 3. 1973, s. 1.

*BILAG 2*

## MILJØBESTEMMELSER I DEN NYE TRAKTAT

*Artikel 18*

EØF-traktaten suppleres med følgende bestemmelser:

»*Artikel 100A*

1. Uanset artikel 100 og medmindre andet er bestemt i denne traktat, finder følgende bestemmelser anvendelse med henblik på virkeliggørelsen af de i artikel 8A fastsatte mål. Rådet, der træffer afgørelse med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen, i samarbejde med Europa-Parlamentet og efter høring af Det økonomiske og sociale Udvalg, vedtager de foranstaltninger med henblik på indbyrdes tilnærmelser af medlemsstaternes ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser, der vedrører det indre markeds oprettelse og funktion.

2. Stk. 1 finder ikke anvendelse på fiskale bestemmelser, bestemmelser vedrørende den frie bevægelighed for personer og bestemmelser vedrørende ansattes rettigheder og interesser.

3. Kommissionens forslag i henhold til stk. 1 inden for sundhed, sikkerhed, miljøbeskyttelse og forbrugerbeskyttelse skal bygge på et højt beskyttelsesniveau.

4. Når en medlemsstat, efter at Rådet med kvalificeret flertal har vedtaget en harmoniseringsforanstaltning, finder det nødvendigt at anvende nationale bestemmelser, som er begrundet i vigtige behov, hvortil der henvises i artikel 36, eller som vedrører beskyttelse af arbejdsmiljøet eller miljøbeskyttelse, giver den Kommissionen meddelelse om disse bestemmelser.

Kommissionen bekræfter de pågældende bestemmelser efter at have konstateret, at de ikke er et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne.

Uanset den i artiklerne 169 og 170 fastsatte fremgangsmåde kan Kommissionen eller en medlemsstat henvende sig direkte til Domstolen, hvis de finder, at en anden medlemsstat misbruger de i nærværende artikel fastsatte beføjelser.

5. De ovennævnte harmoniseringsforanstaltninger indeholder i de relevante tilfælde en beskyttelsesklausul, der bemyndiger medlemsstaterne til med en eller flere af de ikke-økonomiske begrundelser, der er nævnt i artikel 36, at træffe foreløbige foranstaltninger, der er undergivet en fællesskabskontrolprocedure.«

Underafdeling VI

## MILJØ

*Artikel 25*

I tredje del i EØF-traktaten indsættes et afsnit VII med følgende ordlyd:

»AFSNIT VII

**Miljø**

*Artikel 130R*

1. Fællesskabets virke på miljøområdet har til formål:

— at bevare, beskytte og forbedre kvaliteten af miljøet,

— at bidrage til beskyttelse af menneskers sundhed,

— at sikre, at naturens ressourcer udnyttes forsigtigt og fornuftigt.

2. Fællesskabets foranstaltninger på miljøområder bygger på principperne om forebyggende indgreb, om udbedring af miljøskader fortrinsvis ved kilden og om, at forureneren betaler. Kravene med hensyn til miljøbeskyttelse er en vigtig bestanddel af Fællesskabets politik på andre områder.

3. Ved udarbejdelsen af Fællesskabets foranstaltninger på miljøområdet skal der tages hensyn til:

— eksisterende videnskabelige og tekniske data,

— de miljømæssige forhold i de forskellige områder i Fællesskabet,

— fordele og ulemper ved foranstaltningens gennemførelse eller undladelse,

— den økonomiske og sociale udvikling i Fællesskabet som helhed og den afbalancerede udvikling i dets områder.

4. Fællesskabet handler på miljøområdet i det omfang, de i stk. 1 anførte mål kan gennemføres bedre på fællesskabsplan end på rent nationalt plan. Med forbehold af visse foranstaltninger af fællesskabskarakter drager medlemsstaterne omsorg for finansiering og gennemførelse af de øvrige foranstaltninger.

5. Inden for rammerne af deres respektive beføjelser samarbejder Fællesskabet og medlemsstaterne med tredjelande og med kompetente internationale organisationer. De nærmere bestemmelser vedrørende samarbejdet for så vidt angår Fællesskabet nedfældes i aftaler mellem dette og de pågældende tredjeparter, idet disse aftaler forhandles og indgås i overensstemmelse med artikel 228.

Det foregående afsnit berører ikke medlemsstaternes kompetence til at forhandle i internationale organer og indgå internationale aftaler.

*Artikel 130S*

Rådet træffer med enstemmighed på forslag af Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet og Det økonomiske og sociale Udvalg afgørelse om de foranstaltninger, der skal iværksættes af Fællesskabet.

Rådet fastsætter på de i foregående stykke anførte betingelser, hvad der henhører under afgørelser, som skal træffes med kvalificeret flertal.

*Artikel 130T*

Beskyttelsesforanstaltninger, som vedtages i fællesskab i henhold til artikel 130S, er ikke til hinder for, at de enkelte medlemsstater opretholder eller indfører strengere beskyttelsesforanstaltninger, som er forenelige med denne traktat.«